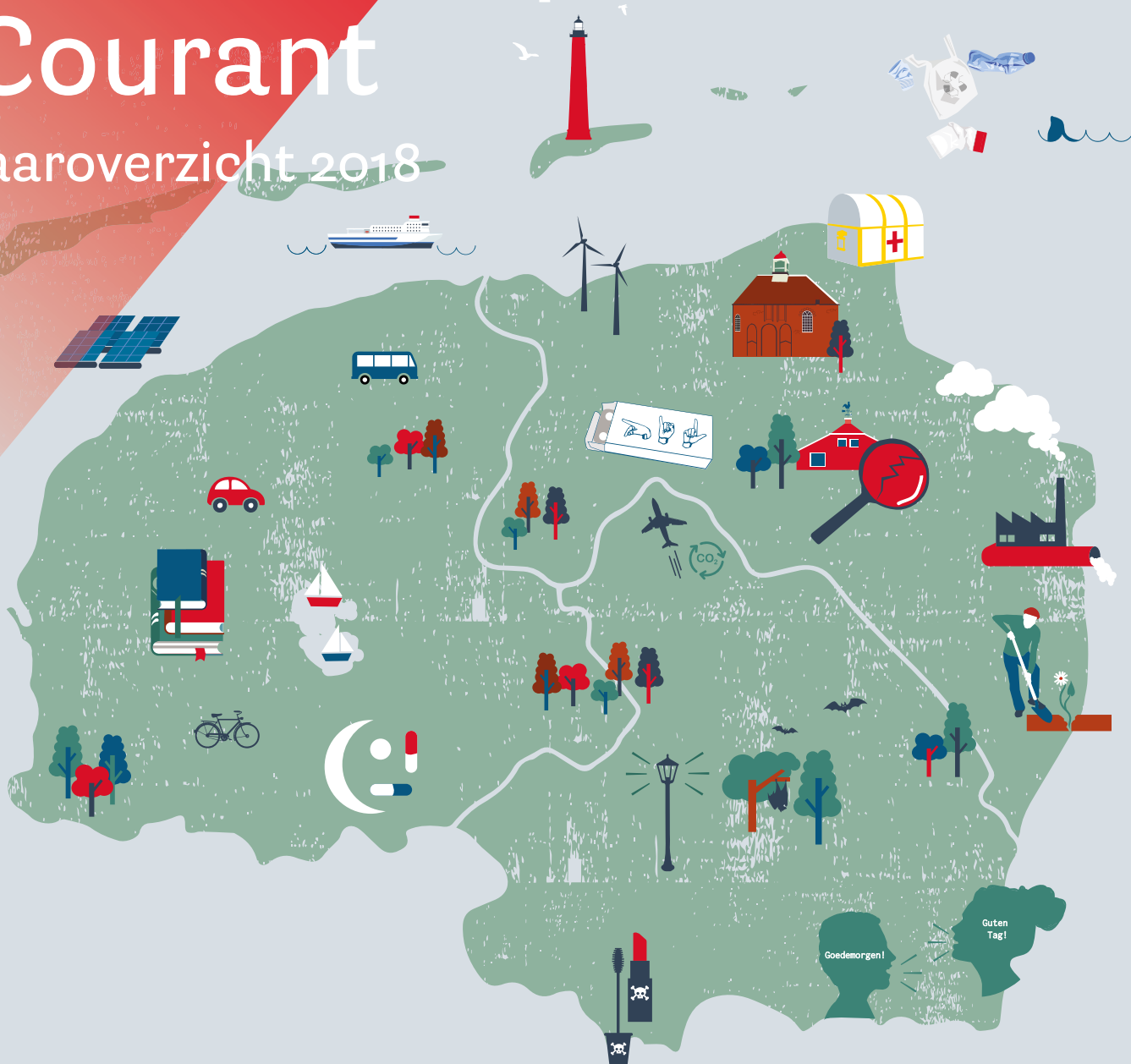

rijksuniversiteit
groningen

Wetenschapswinkel Courant

Jaaroverzicht 2018

WETENSCHAPSWINKELS

40 JAAR

40 jaar wetenschapswinkels!

In 2019 bestaan de Groningse wetenschapswinkels 40 jaar. Hoog tijd dus om eens terug te kijken naar bijzondere projecten uit ons roemruchte verleden. Dat doen we in dit lustrumkatern met oud-studenten, opdrachtgevers en wetenschapswinkelcoördinatoren. Hoe heeft de opdrachtgever gebruik gemaakt van de resultaten en welke weg zijn ze ingeslagen? Wat heeft de student geleerd van het project en welke momenten bleken achteraf echt onvergetelijk? Wat is er eigenlijk veranderd in de samenleving?

Wetenschapscommunicatie-specialist Eva Smidt ging voor ons als reporter op zoek naar mooie verhalen over mantelzorg, meertaligheid en meer groen in de buurt. Maar we starten met een wetenschapswinkelstudent van het allereerste uur.

Van wetenschapswinkelstudent tot rector

Zeegroentes zijn eetbare planten die van nature groeien in gebieden die regelmatig in contact komen met zout water, zoals op buitendijkse kwelders. De meest bekende zeeegroente is zee kraal, te koop bij de visboer, biologische winkel of gewone supermarkt. Lamsoor of zeeaster is minder bekend, maar ook deze groente wordt al lang gegeten door een selecte groep mensen. Bijna 40 jaar geleden deed de huidige rector van onze universiteit er als student al onderzoek naar voor de wetenschapswinkel Economie.

Door Saskia Visser

In 1982 liepen vier Groningse economiestudenten gekleed in hun nette pak door een buitenwijk van Goes. Albert, Elmer en twee studiegenoten waren op zoek naar een wildplukker en tus-

senhandelaar in lamsoor. Een precies adres hadden ze niet, maar dat zou toch geen probleem moeten zijn. Gewoon even rondvragen naar zwarte Jopie, dan kwam je er wel. Gek genoeg zei iedereen die ze aanspraken: “Zwarte Jopie? Nog nooit van gehoord.” De vier waren

al bang dat ze onverrichter zake weer terug naar Groningen zouden moeten, toen er een man op de fiets aan kwam. Dit was misschien wel de laatste kans. “We zijn op zoek naar zwarte Jopie, handelaar in lamsoor. Kent u hem?” De man nam hen even goed op en zei toen: “Ik hoorde al dat jullie rondliepen, maar jullie zijn niet oud genoeg om belastinginspecteurs te zijn. Zijn jullie soms studenten?” “Ja, we doen een marktonderzoek om te kijken of verbouw en verkoop van lamsoor in Noord-Nederland mogelijk zou kunnen zijn.” “Goed. Ik ben zwarte Jopie, kom maar mee, dan laat ik jullie mijn handel zien.”

“We waren misschien wel een beetje wereldvreemd”

Rector Elmer Sterken vertelt het verhaal met veel smaak. 36 jaar later kan hij het zich nog levendig voor de geest halen. “We maakten natuurlijk een fout door in pak naar Zeeland te gaan. Aan die hele handel zat een vleugje illegaliteit, er werd ongetwijfeld zwart betaald en misschien was het wildplukken ook wel niet overal legaal. Maar ja, wij gingen voor het eerst de praktijk in en dachten dat het zo hoorde. Ik deed een heel theoretische opleiding, economie. We waren misschien zelfs wel een beetje wereldvreemd.”

Het marktonderzoek naar lamsoor was één van de drie onderzoeken naar zeegroente die op een vraag van de Vereniging tot behoud van de Waddenzee werd uitgevoerd. De eerste ging over het aanbod en de mogelijke teelt van zeegroenten als lamsoor en zeekraal in het Waddengebied. In het derde rapport bracht Arjen van Witteloostuijn (nu decaan van de faculteit Economie en Bedrijfskunde bij de VU) beide onderzoeken bij elkaar en trok conclusies over de levensvatbaarheid van een zeegroentekwekerij in het Waddengebied.

Lamsoor was echt een “snobgood”

Sterken praat graag over zijn ervaringen in het wetenschapswinkelproject: “Het was een ontzettend leuk avontuur dat we als studenten met elkaar aangingen. Wie komt er nu bij zo’n indrukwekkende schuur vol lamsoor in Goes en hoort wat voor bedragen daar over

Zeester

Elmer Sterken begin jaren '80 bij de Lauwersloop

de tafel gaan. Lamsoor was echt een “snobgood” zoals we dat in de economie noemen. Een product dat het moet hebben van zijn exclusiviteit. Dat merkten we pas echt bij ons bezoek aan een toprestaurant in Bosch en Duin. De Hoefslag van Paul Fagel had in die jaren twee Michelinsterren en lamsoor op de kaart. De chefkok was er duidelijk over, als lamsoor goedkoop en gemakkelijk verkrijgbaar zou zijn, was het niet meer interessant. Wij rijden er speciaal voor naar Parijs, beweerde hij. Toen dachten wij natuurlijk wel: Ja ja, naar Parijs, of misschien gewoon naar Goes!”

Naast een bezoek aan de tussenhandel en dit exclusieve restaurant werd er door de studenten een enquête uitgezet onder 115 horecabedrijven (exclusieve en gewone restaurants), 31 groentezaken en biologische winkels en 50 klanten. In 1982 moest van een biologische winkel nog wel een omschrijving worden gegeven: “kleinschalige winkels die principieel alleen onbespoten en in de regio gekweekte groenten verkopen”. De conclusie was dat een kwekerij niet geschikt was voor het Lauwersmeergebied, maar mogelijk wel aan de Friese of Groningse kust. “We moeten afwachten of het aan zal slaan bij de consument. De reactie op de tomaat, paprika,

broccoli, aubergine en kiwi laat zien dat het een poging waard is.”, aldus Van Witteloostuijn.

De toekomst voor zeegroentes en de wetenschapswinkel

Elmer Sterken houdt zich allang niet meer bezig met marktonderzoek. Mede door het wetenschapswinkelproject ontdekte hij waar hij echt warm voor liep, de macro-economie. Zijn carrière loopt eigenlijk parallel aan de ontwikkeling van de wetenschapswinkels. Hoe denkt hij over onze toekomst? “Dit soort projecten blijft je bij, je leert er ontzettend veel van. Ik kwam laatst mijn scriptie tegen en ik moet eerlijk bekennen dat ik niet meer precies wist waar het over ging. Maar dit vergeet ik nooit weer. We weten nu ook dat als studenten in de lead zijn, ze gemotiveerder zijn en betere resultaten boeken. Je leert in projecten samenwerken, maar ook wat je studie waard is en wat je leuk vindt. Hoe dichter die projecten bij de praktijk staan, hoe beter. De bekostiging van de universiteit door derden heeft een grens. 60 % van ons geld komt van het rijk, van de belastingbetaler. Daarmee hebben we een publieke verantwoordelijkheid; het is belangrijk om onderzoek te doen waar je niet di-

rect geld mee verdient, maar waardoor je bijdraagt aan de samenleving, aan de regio. Dat doen wetenschapswinkels. Ook studenten vragen steeds meer om projectmatig onderwijs, een link met de praktijk. Het is toch prachtig als er een match is tussen de vragen uit de maatschappij en een aanbod voor studenten.”

En hoe ging het verder met de zeegroenten? Lamsoor is nog steeds wel een beetje een snobgood, dat alleen op een zandplaat in de Westerschelde geplukt mag worden. Bijzonder is dat in 1982 juist gewaarschuwd werd tegen het plukken daar, omdat er hoge concentraties kwik en cadmium werden gemeten. Inmiddels is er wel een profes-

sionele kweker van lamsoor actief, aan de Friese Waddenkust! Zeekraal wordt meer gegeten en gekweekt, vooral in Zeeland, maar er zijn ook kwekerijen op Texel en Terschelling. Daar wordt ook geëxperimenteerd met nieuwe zeegroenten als oesterblad, ijskruid, zeewier en zeebanaan. Waar in 1982 het kweken van zeegroenten nog een leuk experiment gevonden werd, ziet men het nu als een oplossing voor de verzilting van landbouwgrond door de stijging van de zeespiegel. En zeekraal is zoals bijna alle groenten ook geen seizoensgroente meer. In de zomer komt er 30 ton zeekraal uit Nederland en 200 ton uit Frankrijk, maar de rest van het jaar importeren we het gewoon uit Is-

raël en Mexico.

En verder? Groenteboeren zijn uit het straatbeeld verdwenen, maar biologische winkels kenden een grote opmars. De Hoefslag is zijn twee sterren kwijt, maar op de kaart staat wel “tonijn met een crème van zeewier”. Elmer Sterken en Albert Bots gaan elk jaar met andere studiegenoten uit eten. Eten ze dan lamsoor? “Nee, gewoon een pizza. We kregen destijds wel een zakje lamsoor mee, maar het heeft ons eigenlijk nooit kunnen bekoren.”

Rector Magnificus Elmer Sterken reikt het eredictoraat uit aan Ban Ki-Moon, oud-secretaris-generaal van de Verenigde Naties.

Thuis vliegen de talen door elkaar

“Kind moet thuis moedertaal spreken”, kopt de Telegraaf in 2005. Deze titel is het gevolg van een succesvol studentenproject van Fiona van Gelder bij de Wetenschapswinkel Taal, Cultuur & Communicatie. Zij is zelf tweetalig opgevoed en voedt haar kinderen zelfs drietalig op. “Ik dacht laatst wel: oh ja, wie leest er nu Annie M.G. Schmidt voor?”

Door Eva Smidt

“Ik ben zelf meertalig opgevoed, met een Nederlandse vader en een Engelse moeder”, vertelt Fiona van Gelder, voormalig studente aan de Rijksuniversiteit Groningen en inmiddels docente bij de opleiding International Communication van de Hanzehogeschool. “Dat ik meertalig ben, betekende niet dat ik kennis had over meertaligheid, maar wél dat ik er tijdens mijn studie (Communicatie en Informatiewetenschappen) in geïnteresseerd was.” De belangstelling van Fiona en prangende vragen van een Finse moeder leidden tot een mooi Wetenschapswinkelproject met veel impact.

Verbijstering

We gaan terug in de tijd en praten met Elina Aaltonen, een Finse moeder in Nederland die haar kind zowel Fins- als Nederlandstalig opvoedt, over het moment dat zij pakweg vijftien jaar geleden haar zoon naar een Nederlandstalige basisschool bracht. “In Finland bestond er redelijk wat kennis over meertaligheid, dus toen ik naar Nederland kwam, had ik het gevoel in de Middeleeuwen terecht te komen”, vertelt Elina. “Toen ik mijn zoon op school uit Finse boekjes voorlas, werd mij door de kleuterjuf de les gelezen dat ik altijd Nederlands met hem moest praten.” Deze situatie riep veel verontwaardiging, emotie en vragen op. Wat is de juiste manier om kinderen in de praktijk meertalig op te voeden? En hoe gaat het onderwijs hiermee om?

Fiona van Gelder ging destijds via de Wetenschapswinkel met deze vragen aan de slag. Basisschoolleerkrachten in Groningen kregen situatieschetsen voorgelegd waaruit bleek hoe hun kennis was over meertaligheid op school. “Een heel hoog percentage van het aantal leerkrachten, om en nabij de zestig procent, vond dat er Nederlands ge-

sproken moest worden tussen ouder en kind”, concludeert Fiona verbijsterd. “Dit hoge aantal had ik echt niet verwacht!”

Terwijl leerkrachten van zichzelf dachten dat ze voldoende kennis in huis hadden om meertalige kinderen te helpen, probeerden ze in de schoolse praktijk de thuistaal van leerlingen weg te houden. Als er problemen leken te zijn met de verwerving van het Nederlands, zou deze thuistaal namelijk leiden tot verwarring bij de kinderen. “Dit terwijl een goede ontwikkeling van de moedertaal juist een goede basis biedt voor het Nederlands. De thuis- en schooltaal kunnen elkaar versterken”, legt Saskia Visser uit, die als coördinator van de Wetenschapswinkel betrokken was bij dit project.

Kinderboekjes

Als tweetalig opgevoed kind en inmiddels drietalig opvoedende moeder merkt Fiona dat meertaligheid anno 2019 veel meer geaccepteerd is. “Groningen is internationaler geworden, waardoor er

meer aandacht is voor meertaligheid. Mijn zoon zit in de klas met acht meertalige kinderen en dat levert geen enkel probleem op.”

Met haar eigen ervaringen en de taalkundige theorieën in haar achterhoofd vond Fiona het een poging waard om haar eigen kinderen meertalig op te voeden. “Zelf heb ik mijn fasen als baby, peuter en kleuter in het Engels beleefd. De kinderboekjes en -liedjes uit die periode wil ik graag doorgeven aan mijn kinderen, zodat die niet verloren gaan. Voor mij voelde het helemaal niet onnatuurlijk om – zelfs al tegen een pasgeboren baby – Engels te praten.” Haar vriend is Friestalig, maar het was nooit in hem opgekomen om het Fries door te geven aan hun kinderen. Dit hebben ze toch geprobeerd en, warempel, het werkt! Thuis aan tafel vliegen de talen door elkaar. “We spreken Nederlands, Engels en Fries met elkaar.”

Acceptatie

Dit Wetenschapswinkelproject werd door meerdere partijen als een verrijking gezien. Naast het artikel in de Telegraaf besteedden meerdere media aandacht aan de misverstanden rondom meertaligheid, en het rapport van Fiona is zelfs in een Kamerstuk terecht gekomen. Ook taalkundigen stipten aan dat

Fiona van Gelder

mede door dit project het onderwerp *meertaligheid* op de politieke agenda is gekomen.

“Toenemende internationalisering stimuleert de aandacht voor en acceptatie van meertaligheid, terwijl toenemend nationalisme meertaligheid kan tegenwerken”, aldus Saskia. “De mensen die moeten weten hoe een meertalige opvoeding werkt weten het inmiddels, maar misverstanden blijven hardnekkig. Ik krijg wel de indruk dat meer mensen meertaligheid accepteren dan vroeger. Hoewel de status van een taal hierbij wel van belang kan zijn.”

Meertalige rap

Een organisatie als *De Taalstudio* is met het online platform *meertalig.nl* en het jaarlijks terugkerende (meer)talenfestival *DRONGO* een goed voorbeeld van een organisatie die laat zien dat het onderwerp meertaligheid meer dan ooit ook op de publieke agenda staat. Waar meertaligheid vijftien jaar geleden door velen als een probleem en een gebrek

aan integratie werd gezien, wordt het nu positief gepresenteerd. De Rijksuniversiteit Groningen wijdt er nu zelfs een compleet opleidingsprogramma aan: *Minorities & Multilingualism*.

Terwijl Elina Aaltonen vroeger terecht werd gewezen door de kleuterjuf, werd Saskia Visser laatst blij verrast door een stel Turkse moeders. “De moeders voeden hun kinderen zeer bewust op in het

Turks, want het was wetenschappelijk bewezen dat dit werkt(e). Het was bijna alsof ze mij ervan wilden overtuigen!” Elina’s zoon heeft nog altijd affiniteit met het Fins. Hij is een jaar naar school geweest in Finland en heeft voor zijn huidige opleiding aan het Conservatorium een meertalige rap gecomponeerd. Tegenwoordig vliegen de (moeder)talen dus ook buitenshuis door elkaar!

Meerwaarde van mindfulness voor mantelzorgers

Mantelzorgers: je bent een verpleegkundige, geestelijk verzorger, huishouder, partner en ‘manager van de mantelzorgsituatie’ in één. Geen wonder dat hier vaak veel stress bij komt kijken en dat de mantelzorgers overbelast raken. Annetje Brunner, sociaalpsycholoog en mindfulnesstrainer bij haar eigen bedrijf *De Werkschuur*, schoot te hulp en bood mindfulnessstrainingen aan voor mantelzorgers. Ze vroeg de Wetenschapswinkel Geneeskunde & Volksgezondheid te onderzoeken wat de uitkomsten zijn voor de mantelzorgers. “Dit is niet zomaar een leuk yoga-dingetje”, aldus Brunner. En dat blijkt, want zes jaar na de kick-off van het Wetenschapswinkelproject is de impact nog altijd zichtbaar.

Door Eva Smidt

“Ik werkte bij Humanitas, waar mijn collega’s van de mantelzorgondersteuning vroegen of ik workshops kon verzorgen over stress voor overbelaste mantelzorgers”, vertelt Brunner. “Er was veel vraag naar, dus linksom of

rechtsom moesten we iets organiseren.” Uiteindelijk is ze op eigen kracht fondsen gaan werven en vond ze in de Wetenschapswinkel Geneeskunde & Volksgezondheid, verzekeringsmaatschappij Menzis, de gemeente Groningen en de gemeente Assen samenwerkingspartners om een project

te starten. Zo begon ze in 2013 aan dit participatieproject.

Jubelende recensies

Mindfulness is een intensieve aandachtstraining die acht weken duurt en waarbij deelnemers iedere dag een uur thuis oefenen, naast een wekelijkse bijeenkomst. “Zo trainen ze hun aandacht en leren ze om meer in het moment te leven”, legt Brunner uit. “Het is een training met een kop en een staart en daarbij is mijn doel om zoveel mogelijk mensen die het kunnen gebruiken kennis te laten maken met mindfulness.” Het gaat hierbij niet om ‘huis-, tuin- en keukenmantelzorgers’. “Je kunt denken aan mensen op leeftijd met een dementerende partner, een broer die

ALS heeft of een kind met een ernstige chronische ziekte. Vaak zijn dit ook nog multiprobleem-situaties, waarbij er bijvoorbeeld sprake kan zijn van schulden of verslavingsproblematiek.”

Vooraf aan de training, vlak na de training en drie maanden na de training vonden er meetmomenten plaats bij de deelnemende mantelzorgers. Hierbij was Sanny Kappen, studente Sociologie, betrokken via de Wetenschapswinkel. Zij deed zelf ook mee aan een mindfulnessstraining en bracht voor haar afstudeerproject de resultaten van de meetmomenten in kaart. “De recensies waren jubelend”, zegt Brunner enthousiast. “De mantelzorgers gingen gigantisch vooruit op verschillende vlakken. Lichamelijke klachten als vermoeidheid en pijn, of mentale zorgen over de mate van autonomie en grip op het leven nam sterk af.” Hierbij moet natuurlijk wel opgemerkt worden dat de onderliggende problematiek van overbelasting niet systemisch wordt aangepakt.

Deze positieve geluiden – die overigens ook een publicatie opleverden in het Nederlands Tijdschrift voor Gezondheidswetenschappen – waren voor verzekeringsmaatschappij Menzis meer dan genoeg reden om over te gaan tot actie. “Het enorme effect van mindfulness op mantelzorgers heeft ertoe geleid dat Menzis de mindfulnessstraining, specifiek gericht op mantelzorgers, opnam in hun aanvullende verzekeringspakket”, aldus Brunner. “Al met al zorgde deze maatschappelijke impact ervoor dat Sanny Kappen met dit Wetenschapswinkelproject in 2014 de Interlandse Wetenschapswinkelprijs won. Het hele project was één groot feest.”

Uit de stress-stand

In 2013 werd dus veel succes geboekt en dat smaakte naar meer. Sindsdien is het project niet meer te stoppen en geeft de gemeente Groningen ieder jaar subsidie. “Ze vinden het een prachtig initiatief”, vertelt Brunner. “Dit is alweer het zevende jaar waarin gemiddeld drie groepen starten met de training. Welzijnswerkers in de Groningse wijken zijn ervan op de hoogte,

waardoor er altijd wel weer mensen bij ons aankloppen en we inmiddels honderden overbelaste mantelzorgers hebben kunnen helpen.”

Ook op de lange termijn hebben de mantelzorgers nog altijd baat bij de opgedane kennis. “De vermindering van klachten houdt aan”, legt Hetty Oosterbeek uit, die als trainer vanaf het begin bij dit project betrokken is. “Tijdens een tweejaarlijkse terugkombijeenkomst geven mantelzorgers veelal aan dat ze de thuisoefeningen nog steeds onderhouden, waardoor ze uit de stress-stand komen en het gejaagde gevoel uit de weg kunnen gaan.”

Dankbaar

Hoewel de verzekeringsmaatschappij inmiddels niet meer investeert in de training, doen gemeenten in de provincie Groningen en Drenthe dat wel. Het afgelopen jaar zijn er pak ‘m beet tien gemeenten bijgekomen, bijvoorbeeld Midden-Groningen, Hogeland, Noordenveld, Westerkwartier en Tynaarlo, en in Assen is ook een groep mantelzorgers met een migratieachtergrond getraind.

Daarnaast geeft Brunner nu ook nascholingen aan mindfulnessstrainers elders in Nederland om zelf iets soort-

gelijks op te zetten. “Een nieuw initiatief de wereld in brengen, dat is iets wat mij enorm veel voldoening heeft gegeven. Het mooiste daarbij is dat de deelnemers telkens weer zo ontzettend dankbaar zijn voor wat ze hebben geleerd.” Jolanda Tuinstra, coördinator van de Wetenschapswinkel Geneeskunde & Volksgezondheid, is ook dankbaar voor dit project. “Het is een schoolvoorbeeld van een geslaagd Wetenschapswinkelproject, waarbij een vraag van een sociaal ondernemer met een sympathiek plan leidt tot veel maatschappelijke impact. Zowel voor Annetje zelf als voor veel andere mensenlevens.”

Zelf heeft Brunner ook een duidelijk inzicht gekregen: just do it! “Als je hard maakt voor iets wat je belangrijk vindt en waar iedereen een stukje beter van wordt, moet je het gewoon doen. Mijn wensen voor mantelzorgers zijn daarbij nog niet geheel voldaan. Vanuit gemeenten, verzekeringen en ook vanuit de politiek zou er veel meer waardering moeten zijn voor mantelzorgers, om zo hun situatie ook maar iets draaglijker te kunnen maken.” Deze mindfulnessstraining voor mantelzorgers is daarbij een mooie zet in de goede richting.

Foto: Edith boeker, Roder Journaal

Een kijkje in de tuin met Stichting Steenbreek

“Het wordt allemaal grijs en dicht”, begint Wout Veldstra zijn verhaal over de toenemende verstening in steden. Wout Veldstra is voormalig stadsecoloog van Groningen en nu reizende vertegenwoordiger van Stichting Steenbreek. Hij en Cirsten Zwaagstra, voormalig studente Energie- en Milieukunde, vertellen over de effecten van verstening, de opkomst van Stichting Steenbreek en hun wens naar meer groen in de stad.

Door Eva Smidt

Er was eens een groepje emeritus-hoogleraren Plantkunde uit Groningen en Wageningen, die regelmatig samenkam in Wageningen om het over de actualiteit van groen en natuur in Nederland te hebben. Één van de vragen die opkwam, was hoe het gesteld is met de verstening in onze steden. “En vooral of die verstening tot problemen leidde”, aldus Veldstra. “Hier was in Nederland nog geen onderzoek naar gedaan.”

Verwoeste biotoop

Aan de hand van luchtfoto's van Groningen lieten de Gemeente Groningen en het Kadaster in hun onderzoek zien dat er weinig groen was in de stad. “De totale verharding – bijvoorbeeld wegen, daken en versteende voortuinen – telde veertig procent in de wijk Helpman en zelfs negentig procent in de wijk Selwerd”, zegt Veldstra. Cirsten Zwaagstra, voormalig masterstudente Energie- en Milieukunde, ging voor de Bèta Wetenschapswinkel Groningen met deze cijfers aan de slag. Ze ondervond dat de effecten van verstening veel erger waren dan ze aanvankelijk dacht. Dit kwam mede doordat de oppervlakte van versteende privétuinen niet meegenomen was in de eerdere berekeningen. Alleen de openbare ruimte werd in acht genomen. “Deze toename van stedelijke verstening heeft bijvoorbeeld invloed op de regenwaterafvoer en hittestress in de stad”, legt Zwaagstra uit. “Als het echt hard regent, kan de verstening zorgen voor wel veertig procent meer regenwater in de riolen, en dus over-

stromingen en overstorten. Ook kan de temperatuur in de stad drie à vier graden oplopen, doordat stenen hitte vasthouden en hitte afgeven.” Verstening versterkt dus het broeikaseffect.

“De natuur wordt beschadigd door de mate van verstening”, voegt Veldstra toe. “Verhoogde temperaturen en de toename van droogte in de grond zorgen voor verwoesting van de biotoop. De meeste dieren zitten onder het maaiveld, zeker in de stad.” Hoe minder maaiveld, hoe minder natuur. Hier kwam voor de voormalig stadsecoloog de urgentie om de hoek kijken. “Ik dacht toen bij mezelf: hoe kunnen we gezamenlijk iets organiseren om de verstening onder de aandacht te brengen en wellicht te verminderen?”

Groeispurt

De uitkomst was Operatie Steenbreek. In 2014 werd er proefgedraaid in vier

verschillende steden. “Onder het motto tegel eruit, plant erin organiseerden burgers veel activiteiten”, vertelt Veldstra. “Dit liep zo goed, dat we een jaar later een stichting hebben opgericht.” Stichting Steenbreek is voor gemeenten de mogelijkheid om achter het tuinhokje te kijken. Zo kan de gemeente op een positieve manier met bewoners in de tuin acties ondernemen om de tuin te vergroenen, waardoor de stad beter bestand raakt tegen klimaatverandering.

Waar de verkoop van tegels sinds vorig jaar ietwat inzakt, heeft Stichting Steenbreek net een groeispuurt achter de rug. “Eind vorig jaar zijn we gefuseerd met Entente Florale”, aldus Steenbreek's reizende vertegenwoordiger. “We bundelen onze krachten: waar zij zich voornamelijk bezighouden met het vergroenen van de openbare ruimte, focussen wij op de particuliere ruimte. We zijn van een stichting naar een volwassen organisatie gegroeid.”

Daarbij zijn verschillende partijen betrokken: gemeenten, consultants, burgers en woningcorporaties doen mee. Veldstra vertelt trots dat er inmiddels 120 gemeenten aangesloten zijn. “Onze consultants dienen als contactpersoon

Foto's: Stichting Steenbreek

voor nieuwe gemeenten om een lokaal netwerk op te bouwen. Dit netwerk bestaat uit vrijwilligers van natuur-, tuin- en plantenorganisaties, zoals Groei & Bloei, het IVN of de Vogelbescherming, die samen met de burgers lokale vergroeningsacties organiseren." Deze kleine acties hebben grote impact. "Veel mensen hebben over het algemeen een machteloos gevoel tegenover de klimaatverandering, maar zijn blij dat ze door dit soort kleine initiatieven toch iets kunnen bijdragen aan het tegengaan hiervan."

Leefbaar klimaat

Nog altijd wordt er binnen Stichting Steenbreek veel onderzoek gedaan naar stedelijke versterking. Hiervoor is er regelmatig contact met de Bèta Wetenschapswinkel en zijn er geregeld studenten die meedoen aan een interessant project: een vruchtbare samenwerking! Cirsten Zwaagstra is inmiddels werkzaam als consultant bij Bioclear Earth, een bureau dat zich bezighoudt met duurzaamheidsvraagstukken en hierbij de kracht van de natuur als op-

lossing ziet. "Qua duurzaamheid en milieu is hier een link met Steenbreek; ik houd me nog steeds dagelijks bezig met de optimalisatie van een leefbaar klimaat."

Hoe ziet haar tuin er dan uit? "Nou, de vijver in de achtertuin willen we dichtent... Ik weet dat dit, zeker met

de vergaarde kennis en inzichten van Steenbreek, slecht is voor de waterhuishouding, maar met een pasgeboren dochtertje moet je wel afwegingen maken. In onze voortuin lag grind toen we het huis kochten, maar daar ligt inmiddels een mooie, groene tuin." Tegel eruit, plant erin!

Inhoud

40 jaar Wetenschapswinkels	2
Van wetenschapswinkelstudent tot rector	2
Thuis vliegen de talen door elkaar	5
Meerwaarde van mindfulness voor mantelzorgers	6
Een kijkje in de tuin met Stichting Steenbreek	8
Voorwoord	11
2018 in cijfers	11
De wildernis trekt naar de stad	12
Onderzoek naar het kinderboek	14
Een KEI in duurzaamheid	16
Dag van Participatief Actieonderzoek	17
40 jaar veelzijdige vragen aan de wetenschapswinkels	18
WIJS De wetenschapswinkel van het HBO	20
Even voorstellen Wijnand Aalderink	21
Van rommellokaal naar parel van de school	22
Köszönöm Budapest, tot ziens in Groningen	24
Column Saskia Visser	25
Vergrijzende familiebedrijven en verloop onder online ondernemingen	26
Het is een nacht ...	28
Deelnemen aan de samenleving, hoe doe je dat?	30
Even voorstellen Els Evenboer	32
Even voorstellen Edwin Spijkers	32
Publicaties en presentaties in 2018	33

Colofon

De Wetenschapswinkel Courant is een uitgave van de gezamenlijke wetenschapswinkels van de Rijksuniversiteit Groningen.

Mail voor gratis abonnement: tawi@rug.nl

Redactie: Karin de Boer, Saskia Visser, Nick Nieuwenhuijsen en Vincent Hazelhoff

Voorkant: Laurine Brugman (Cake)

Vormgeving en layout: Kasemir Publiciteit & Vormgeving / bauburo

Druk: Facilitair Bedrijf RUG, Grafimedia

issn: 1389-8612

Van de meeste besproken projecten zijn rapporten en artikelen verschenen. Deze zijn gratis te downloaden via www.rug.nl/wewi. Mocht u verdere interesse hebben in een van de besproken onderwerpen, neem dan contact op met de betreffende winkel.

Wetenschapswinkels

Bèta Wetenschapswinkel

Nijenborgh 6, 9747 AG Groningen

Karin Ree: c.m.ree@rug.nl / 050 – 36 34132

Karin de Boer: m.k.de.boer@rug.nl / 050 – 36 34686

Henk Mulder: h.a.j.mulder@rug.nl / 050 – 36 34436

science-shop-fse@rug.nl

Wetenschapswinkel Economie & Bedrijfskunde / Careers Company

Postadres: Postbus 800, 9700 AV Groningen

Bezoekadres: Duisenberg Building, Zernikecomplex,

Nettelbosje 2, 9747 AE Groningen

Wijnand Aalderink: febforbusiness@rug.nl

050 – 36 37182

Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid

Postadres: UMCG, Sector F, Wetenschapswinkel G&V,

Postbus 30.001, HPC FA12, 9700 RB Groningen

Bezoekadres: Hanzeplein 1, Gebouw de Brug

Els Evenboer: k.e.evenboer@rug.nl / 050-3616635

Edwin Spijkers: w.spijkers@rug.nl / 050-3635286

Wetenschapswinkel Onderwijs

Grote Rozenstraat 3, 9712 TG Groningen

Lieneke Ritzema: wewi-onderwijs@rug.nl

050 - 36 36997

Denise Leidelmeijer: d.f.m.leidelmeijer@rug.nl

050 36 32373

Wetenschapswinkel Taal, Cultuur en Communicatie

Postadres: Postbus 716, 9700 AS Groningen

Bezoekadres: Oude Kijk in 't Jatstraat 26,

9712 EK Groningen

Saskia Visser: tawi@rug.nl / 050 – 36 35271

Vincent Hazelhoff: v.hazelhoff@rug.nl / 050-3637370

Kenniscentrum Filosofie

Oude Boteringestraat 52, 9712 GL Groningen

Marc Pauly: 050 - 36 36948

Nick Nieuwenhuijsen: kcf@rug.nl

De wetenschapswinkels op internet:

www.rug.nl/wewi

De wetenschapswinkels op Twitter:

@ScienceShopsRUG

De wetenschapswinkels werken samen met:

Green Office Groningen

Visserstraat 47/49, 9712 CT Groningen

Agnes Schiphof: greenoffice@rug.nl / 050 – 36 35358

Wijk Inzet Jongeren Studenten (WIJS), winkelcentrum Paddepoel, Dierenriemstraat 106A.

Op naar de 40

Het laatste jaar als 'dertiger' is wel een dingetje... Tevreden terugkijken op wat je hebt bereikt voor maatschappelijke organisaties; veel studenten zien komen en weer de wijde wereld in zien trekken... Wat gaat 2019 brengen als 'we', de wetenschapswinkels van de RUG, 'veertiger' worden?

Krijgen sceptici de overhand, als ze stellen dat de 'we' (de bevolking) worden 'ondermijnd' door onze universiteiten? Of wordt de samenwerking tussen kennisinstellingen en burger(organisaties) juist sterker? Ik zie vooral voorbeelden van dat laatste – dit jaarverslag staat er vol mee. Ook de RUG als geheel zet onder haar nieuwe collegevoorzitter het samenwerken met de regio hoger op de agenda.

Tijdens de door ons georganiseerde Dag van het Participatief Onderzoek (12 april 2018) lieten wel 100 deelnemers zien hoe zij samen kennis ontwikkelen: universiteiten, hogescholen, ziekenhuizen, maatschappelijke organisaties, lokale beleidsmedewerkers en bestuurders, studenten, onderzoekers. Maar bovenal nieuwsgierige mensen die de wereld een klein beetje beter willen maken. Een geslaagde dag!

Sinds september werken de Wetenschapswinkels intensief samen met WIJS (Wijkinzet door Jongeren en Studenten; een samenwerkingsverband van de Hanze Hogeschool en de Gemeente Groningen). De manier van werken lijkt sterk op die van de wetenschapswinkel. Ze zijn zelfs gevestigd in een echt winkelpand in winkelcentrum Paddepoel. Er zijn

nu al RUG-studenten die hun stage of onderzoek bij WIJS uitvoeren. Daarnaast denken we na over een mogelijke gemeenschappelijke 'minor'. De samenwerking met WIJS is overigens een gevolg van de landelijke City Deal "Kennis Maken"; hierin versterken maar liefst 19 Nederlandse steden de samenwerking tussen kennisinstellingen (MBO, HBO en universiteit) en maatschappij.

Ook internationaal blijven de ontwikkelingen snel gaan. In 2018 kwamen alle wetenschapswinkels samen in Budapest voor het tweemaaljaarlijkse Living Knowledge Congres. In juni 2020 is het onze beurt om de 300 deelnemers in Groningen te ontvangen. Spannend en eervol om zo de twintigste verjaardag te vieren van dit, mede door ons opgerichte, interna-

tionale netwerk.

Maar voor die tijd gaan we vieren dat 'wij' 40 jaar bestaan. Dit jaar begint het leven pas echt!

*Henk Mulder,
Voorzitter Wetenschapswinkels RUG*

2018 in cijfers

Statistisch overzicht vragen en projecten 2018

	Vragen	Afgehandelde vragen	Studenten	Medewerkers	Ext. Publicaties	Presentaties & evenementen
Bètawinkel	61	51	86	2	27	28
Kenniscentrum Filosofie	6	4	2	2	0	5
Onderwijs	13	4	6	2	2	5
Economie & Bedrijfskunde	56	56	362	28	56	56
Geneeskunde & Volksgezondheid	30	24	18	5	7	7
Green Office	15	15	15	1	3	20
Taal, Cultuur & Communicatie	22	19	76	2	23	7
Totaal	203	173	565	42	118	128

De wildernis trekt naar de stad

Stedelijke natuur is een bron van projecten voor de Bèta wetenschapswinkel. Meer natuur in de stad, kan dat? De stad is vol stressfactoren voor natuur: verkeer, gebouwen en plaveisel, lawaai, vervuiling. Hoe houden we het leefbaar, niet alleen voor mensen? Wat kunnen we leren van de aanpassing van planten en dieren aan de stedelijke omgeving?

Door Karin Ree

*Natuur is om je peukenbak te legen.
En dan, wat is natuur nog in de stad?
Een lapje gras, niet meer dan een iPad
Een pispaal met een paardenbloem erte-
gen.
(vrij naar J.C. Bloem)*

Voor natuur moet je naar het buitengebied. Voor echte natuur moet je naar een ver buitenland, naar de laatste reservaten van de wildernis. Dat zou je denken. Echter, het natuurbeeld kan-

telt. Het platteland wordt steeds saai-er door monoculturele landbouw en Vinex dorpen. Het 'landschap' van de stad biedt meer variatie en overlevings-mogelijkheden voor planten en dieren. Zo kan het dus gebeuren dat je schol-eksters in de berm van de ringweg naar wormen ziet prikken.

Stadsevolutie

Stadsecologie en zelfs stadsevolutie wordt een volwaardige discipline in de

wetenschap. Dat is een interessant on-derzoeksterrein, omdat planten en die-ren zich in de stedelijke omgeving snel moeten aanpassen. De evolutie van soorten voltrekt zich voor onze ogen. Daarvan word je je bewust als je het boek "Darwin in de stad" van Menno Schilthuizen leest.

Neem de merel. De stadsmereel trekt niet meer naar het zuiden in de winter, zijn lichaamsbouw en snavel verandert en zijn zang wordt hoger om boven het

stadslawaai uit te komen. Bovendien begint het broedseizoen voor de stadsmere al in maart, wanneer de bosmere nog op trek is. Ze kruisen dus niet meer en zo ontstaat op termijn een nieuwe soort. Biologiestudenten Nard Boeding, Jens Boermans, Doreen Smid en Dide Hormes maakten er een prachtige poster over.

Meer natuur en minder vervuiling

Meer natuur in de stad, kan dat? De Zernikecampus is een voorbeeld van een groene omgeving waarin in snel tempo steeds meer gebouwd wordt. Je zou denken dat kennisinstellingen in hun planvorming zorg dragen voor een waardevolle groene omgeving, maar dat valt tegen. Sterre Koops maakte in haar masteronderzoek Ecologie een pleidooi voor een groene campus en een ontwerp voor natuur in het hart ervan. Campusgebruikers verenigd in het Zernike Ecologie Project kunnen met dit rapport tegenwicht bieden in de planvorming.

Vervuiling is wel een probleem voor stedelijke natuur. Juist in de stad wordt veel afval geproduceerd en een deel ervan is niet eens zichtbaar, microvezels bijvoorbeeld. Caecilia Satyawan, honours master Material Sciences, zocht de vervuiling bij de bron. Is het vrijkomen van microvezels bij het wassen van synthetische kleding te voorkomen? Andere kunststoffen, beschermende coatings, andere verwerking van garens, waszakken of filters in de wasmachine: er wordt volop onderzocht, maar een eenduidige oplossing is nog niet in beeld. De Plastic Soup Foundation kan

dit heldere overzicht van de stand van zaken goed gebruiken om innovaties te stimuleren.

Het probleem van microvezels dringt ook door tot de rioolwaterzuivering en haar beheerders. Naast het wassen van kunststof kleding gaat het dan ook om slijtage van autobanden, scrubmiddelen in cosmetica en onverwacht veel wegwerp contactlenzen: kan de zuivering dat wel aan? Thomas den Hartog, student Technische Bedrijfskunde, maakte voor waterschap Hunze en Aa's een beoordeling van mogelijke zuiveringstechnieken om microplastics uit het oppervlaktewater te houden.

Helpt u mee aan onderzoek?

Terug naar de oprukkende natuur in de stad. Dat levert stof tot onderzoek en nadenken. Is de natuur wel zo welkom? Opportunistische soorten benoemen we vaak als een "plaag", die bestreden moet worden. Grote bereklauw, Japanse duizendknoop, allerlei boomziektes, stadskuiven, zilvermeeuwen ... Moet je die bestrijden of lost de evolutie dat op termijn wel op? En wat hoort thuis in de stad? Kies je bij de beplanting voor soorten uit de regio of juist soorten die het goed doen in de typische stedelijke biotoop, al ligt hun bakermat misschien in Azië of Afrika?

Het zou mooi zijn om met geïnteresseerde stedelingen, scholieren en studenten samen meer licht te werpen op

de ecologie en de evolutieprocessen in de stad. Ten eerste omdat het leuk is om je eigen omgeving te verkennen en te begrijpen, maar daarnaast ook omdat het belangrijk is om samen te werken aan een leefbare stad. Dat is het doel van het programma Evoscope, waarin de universiteiten van Leiden en Groningen gaan samenwerken, met o.a. Steenbreek en IVN Natuureducatie. We willen uitzoeken waar en hoe stadsevolutie waarneembaar is. Met burgers samen kunnen we dan de ontwikkeling monitoren via sociale media en citizen science. In dat proces betrekken we natuurlijk ook de gemeentes om de discussie te voeren over de toekomst van de stad.

Er is bijvoorbeeld al een app in gebruik om data te verzamelen over de kleur van slakkenhuisjes en het verband met hittestress. Studenten zijn op zoek naar andere mogelijkheden. De kleur van de veren van stadskuiven zegt iets over blootstelling aan toxische stoffen. De diversiteit van pisbedden zegt mogelijk iets over verstening en verdroging. Dit zijn maar suggesties; we weten nog veel te weinig over indicatoren en processen. Maar we gaan niet zitten wachten tot de wetenschap er in zijn eentje uit is. Dit is bij uitstek een terrein voor verrassende waarnemingen door iedereen met hart voor stedelijke natuur, van scholier tot pensionado. U bent welkom.

Onderzoek naar het kinderboek

Studenten Nederlands aan de slag in het Kinderboekenhuis

De Kameleon. Alleen op de Wereld. Kruistocht in Spijkerbroek. Goud-Elsje. Hoe overleef ik... de brugklas? Wie heeft er nou geen goede herinneringen aan de boeken die je las als kind? Ja, het brengt ons terug naar onze jeugd en geeft jeugdliteratuur een nostalgische lading, maar sla een kinderboek open en je krijgt ook een prachtige inkijk in de veranderende tijdsgeest, de rol van taal en verschuivende opvattingen over opvoeding. Dat maakt kinderboeken interessant voor wetenschappers. De Wetenschapswinkel Taal, Cultuur en Communicatie werkt samen met het Kinderboekenhuis in Winsum om hun rijke collectie van meer context te voorzien. Voor de wetenschap, en voor publiek.

Door Vincent Hazelhoff

Het Kinderboekenhuis is zowel bibliotheek als museum. Je kunt er boeken lenen en er worden boeken tentoongesteld. Daarnaast doneren mensen jaarlijks grote hoeveelheden kinderboeken aan de erfgoedinstelling. Hoe ontsluiten we onze groeiende collectie, en hoe duiden we deze? Dat was de vraag van het Kinderboekenhuis aan de Wetenschapswinkel Taal, Cultuur en Communicatie. Onderzoek doen is een manier om een antwoord op deze vragen te krijgen. Daarom kunnen studenten Nederlands (bachelor en master) hun scriptie wijden aan een onderwerp waarin het kinderboek centraal staat. Inmiddels studeerden 4 neerlandici af binnen deze samenwerking.

Maatschappelijk en historisch debat

De onderzoeksthema's van de studenten hebben vaak een direct verband met hedendaagse maatschappelijke debatten. Een van deze discussies gaat over nationale zeehelden. Jan Pieterszoon Coen en Piet Hein maken deel uit van onze nationale identiteit. De avonturiers ontdekten nieuw land of versloegen op slinkse wijze de Spanjaarden,

maar zijn historisch gezien niet onomstreden. Kunnen we de Coentunnel nog wel zo noemen als we weten dat onze nationale held de kolonie met geweld veroverde?

De zeehelden die wij nu zowel aanbidden als verachten, danken hun status aan de beeldvorming uit de tijd van het nationalisme. Kinderboekenschrijver Pieter Louwerse (1840-1908) speelde in die beeldvorming geen onbelangrijke rol en was onder zijn tijdgenoten populair. Masterstudente Maaïke Bakker onderzocht hoe Louwerse historische zeehelden portretteerde. Maaïke ontdekte dat Louwerse de helden aantrekkelijk maakt door ze zoveel mogelijk

positieve eigenschappen en uiterlijkheden te geven en aan negatieve eigenschappen een positieve draai te geven. Ja, Piet Hein mocht dan wel koppig zijn, hij hield ook veel van zijn moeder.

Veranderende opvattingen

Dat onze opvattingen over maatschappelijke onderwerpen over een relatief korte periode sterk kunnen veranderen, blijkt wel uit de onderzoeken van Jonna Mager en Jolanda Haan-Leinenga. Jonna keek hoe Nederlandse kinderboekenschrijvers uit de periode 1945-1970 donkere migranten neerzetten. Boeken als *Een neger in het dorp?! of Sambo*,

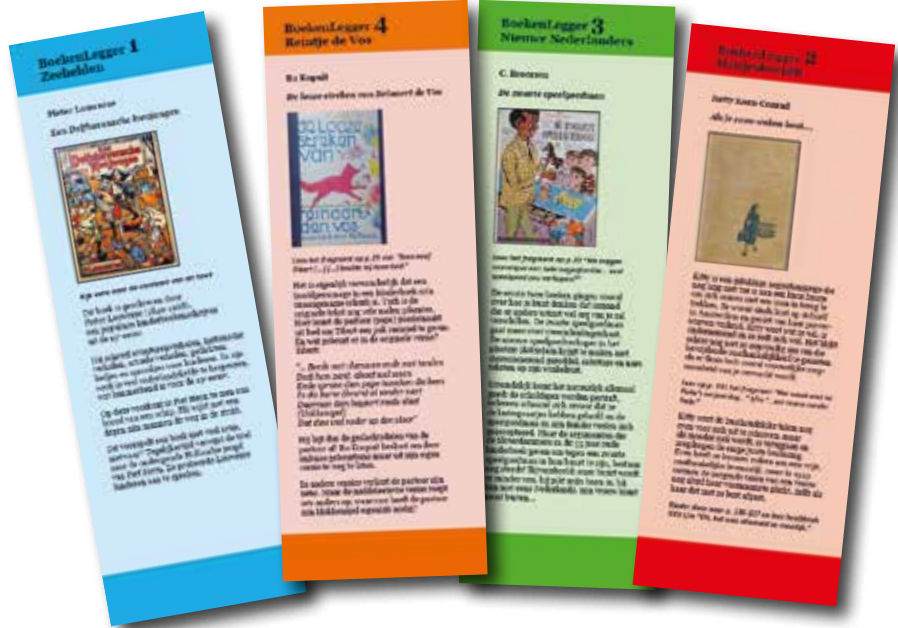

het kleine zwarte jongetje verschenen in een periode waarin de samenleving veranderde door migratie uit de voormalige koloniën. Jonna ontdekte een patroon in de kinderboeken. In het begin van het verhaal wordt de 'ander' in eerste instantie neergezet als vreemd. De beeldvorming van de migrant slaat echter gedurende het verhaal om naar iets positiefs, maar daar moet het personage wel christelijk voor zijn of een

heldendaad verrichten. In één van de boeken redt de nieuwkomer een hondje uit het water. Opeens is de ander niet zo anders meer, en er volgt een morele boodschap als conclusie.

Yolanda Haan-Leinenga ontdekte ook een patroon in haar onderzoek, in dit geval naar meisjesboeken in de periode 1945-1970. Ze analyseerde de klassieke werken van Leni Saris en Nel van der Zee. Veel mensen denken dat de

meisjesboeken uit die tijd oppervlakkige werken waren die slechts draaiden om het vinden van de liefde in een – bij voorkeur – vermogende man. Maar dit beeld gaat slechts gedeeltelijk op, in een deel van de werken maken jonge vrouwen juist een sterke ontwikkeling door, nemen zelfstandige keuzes en stellen zich niet ondergeschikt op. Een opvallende conclusie als je beseft dat het merendeel de onderzochte meisjesboeken voor de emancipatiegolf van eind jaren '60 is uitgebracht.

BoekenLopers

Een masterscriptie als die van Yolanda is natuurlijk interessant, maar ook complex en vooral uitgebreid. Vandaar dat de wetenschapswinkel aan de studenten vroeg om ook na te denken over een publieksproduct, dat de bezoeker op een laagdrempelige manier aan de hand neemt door hun onderzoek. Samen ontwikkelden ze het concept BoekenLopers: met een handleiding

grasduint de bezoeker door de collectie, waar de geïnteresseerde extra uitleg krijgt bij de afbeeldingen, citaten of omslagen. Ze krijgen hierdoor meer context bij het door de studenten onderzochte onderwerp, en ontdekken zo een rode draad in de verzameling van het kinderboekenhuis.

Een voorbeeld: bachelorstudente Jeltsje van der Mark schreef een BoekenLoper over haar bachelorscriptie-onderwerp: de vermenschelijking van dierpersonages in hervertellingen van het beroemde middeleeuwse dierenepos Van den Vos Reynearde. De BoekenLoper van Jeltsje leert de bezoeker dat in de moderne kinderversies dieren meer vermenschlijkt worden dan in het oorspronkelijke verhaal. Reynaart draagt bijvoorbeeld vaker en meer kleren, staat op twee poten en gedraagt zich menselijk. Maar als Reynaart in het boek een mens tegenkomt, verschuift zijn gedrag pardoes weer naar het dierlijke. Een amusante gewaarwording, waar ook de bezoekers van het Kinderboekenhuis nu van kunnen smullen.

Met vier onderzoeken voor het Kinderboekenhuis zijn er momenteel vier BoekenLopers waar u als bezoeker mee op 'reis' kunt, maar het aantal BoekenLopers breidt zich komend jaar verder uit. Er hebben zich twee nieuwe studenten Nederlands gemeld die voor hun bachelorscriptie met de collectie van de erfgoedinstelling aan de slag gaan. Voor u dus voldoende reden om regelmatig een bezoek aan Winsum te brengen.

Een KEI in duurzaamheid

De KEI-week is een begrip in Groningen. Met meer dan 5.000 studenten is het zelfs één van de grootste introductieweken in Nederland. Gedurende vijf dagen organiseert de KEI 20 evenementen. Tijdens deze evenementen wordt veel gedronken, gegeten, spullen weggegeven en weggegooid, en natuurlijk energie verbruikt. De Green Office heeft zich tijdens de editie van de vorige KEI-week ingezet om studenten bewust te maken van wat zij kunnen doen op het gebied van duurzaamheid. Want hoe duurzaam is de KEI-week eigenlijk?

Door Agnes Schiphof

Green Team

Ondanks het feit dat het KEI-bestuur in 2017 een zogeheten 'Green Key' heeft gekregen, een internationaal keurmerk voor bedrijven in de recreatie- en vrijetijdsmarkt, waren de KEI en de Green Office benieuwd hoe de KEI-week nóg duurzamer kon. Daarvoor heeft de Green Office in 2018 het Green Team opgezet. Dit team ging tijdens de KEI-week verschillende dingen meten: energieverbruik, waterconsumptie en de hoeveelheid afval.

Het team heeft tijdens de week gretig in het afval gegraaaid om te kijken wat er allemaal was weggegooid. Daarnaast hebben ze bij elk evenement waar energie verbruikt is energiemeters geplaatst en aan het eind van het evenement de stand genoteerd.

Al deze informatie wordt gebruikt als benchmark voor de KEI-week. Zo kunnen we zien waar de verbeterpunten liggen voor de komende jaren. Daarnaast heeft student Carlijn Stokvis een tool ontwikkeld waar niet alleen wordt gekeken naar verbruik tijdens de KEI-week, maar waarbij ook de bewustwording van de eerstejaars wordt meegenomen. Het bewust maken van eerstejaars is

van groot belang, omdat het een startpunt kan zijn voor een heel studentenleven waarin oog is voor duurzaamheid.

Vleesvrije maandag

Onze voedselproductie heeft een grote impact op de natuur. Voor bijvoorbeeld het produceren van een kilo rundvlees wordt 1.500 liter water gebruikt. Om de studenten een duurzame keuze te geven, heeft de Green Office in samenwerking met de KEI en Albert Heijn een vegetarisch maaltijdpakket aangeboden aan de KEI-lopers. Zij eten op de maandag namelijk altijd samen, en deze pakketten lagen speciaal op deze dag voor ze klaar in de supermarkt.

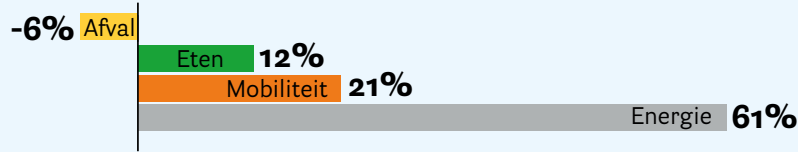
Voor studieverenigingen had de Green

Office in samenwerking met de KEI een prijsvraag uitgezet voor de meest duurzame introductiestunt, zodat ook vanuit de verenigingen oog zou zijn voor duurzame initiatieven. Winnaars waren de kitesurfers GSKV Released met hun idee om van ingezameld plastic een kitesurfboard van te maken.

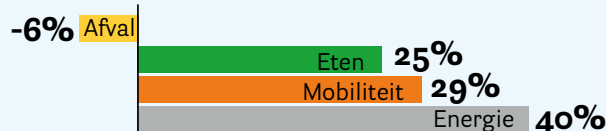
Ook had de Green Office een stand op de informatiemarkt van de KEI, waar eerstejaars een plant konden winnen met het 'duurzame Rad van Fortuin'. Ze konden er informatie krijgen over hoe ze zelf bij kunnen dragen aan een duurzame RUG, namelijk door ambassadeurs te worden. Als Sustainability Ambassador zet een student zich namelijk in om zijn of haar faculteit te ver-

CO₂-footprint KEI-week

Eindfeest

Totale week

duurzamen, door het organiseren van evenementen en acties.

Allemaal interessante initiatieven, maar terug naar de hoofdvraag: hoe duurzaam is de KEI-week nu precies?

Duurzaamheidstool

De uitkomst van het onderzoek van Carlijn Stokvis is een tool met zes categorieën (indicatoren) waarop de duurzaamheid van de KEI-week getoetst kan worden. Deze indicatoren zijn mobiliteit, voedsel en drinken, afval, energie, water en bewustwording. Op basis van de data die het Green Team heeft verzameld, is er nog winst te behalen voor energie (40% van uitstoot), eten en drinken (25%) en mobiliteit (29%). De boosdoener bij het eten en drinken zijn de hoeveelheid hamburgers die gegeten worden, gevolgd door kroketten. Een

mooie drijfveer om komend jaar meer vegaburgers te gaan verkopen!

De allergrootste impact had het eindfeest van de KEI, op de vrijdagavond. Tijdens dit evenement werd 60% gebruikt van alle energie van die week. Het advies aan het KEI-bestuur is dan ook om zich ervan te verzekeren dat de gebruikte energie duurzaam is opgewekt. Opvallend is dat water 0% uitmaakt van de CO₂-footprint van de KEI-week. Dit is niet omdat er geen water gedronken wordt op het festival (bier is toch wat populairder onder studenten) maar omdat het gebruik zo minimaal is dat het geen invloed heeft op de CO₂-uitstoot.

Maar kan KEI nog meer doen om de week te verduurzamen? Op bewustwording kan nog meer worden ingezet, door bijvoorbeeld de eerstejaars te laten fietsen om duurzame energie op te wek-

ken of leveranciers te ontmoedigen met dieselauto's te komen. Verder zou er ook andere soort data gemeten moeten worden, zoals de hoeveelheid bier en waar dit vandaan komt (en ander drinken en eten beter vastleggen). Daar gaat natuurlijk tijdens deze week veel van over de toonbank. De KEI is dus al redelijk 'groen' op weg, maar komend jaar wordt ze hopelijk nog een stuk groener! Het Green Team en de Green Office zullen in ieder geval weer van de partij zijn om hierbij te helpen.

Dag van Participatief Actieonderzoek

Als je als wetenschapper onderzoek doet naar een bepaalde doelgroep, loop je gauw het gevaar de afstandelijke en belerende onderzoeker te zijn. Maar als je deze groep onderdeel van het onderzoeksproces maakt – je laat ze zelf het onderzoek uitvoeren of data verzamelen – dan creëer je een situatie waar onderzoeker en onderzoeksgroep van elkaar leren. Goed voor de democratisering van de wetenschap en dus voor ons als wetenschapswinkels!

Door Vincent Hazelhoff

Het klinkt eenvoudig, maar zo makkelijk is het natuurlijk niet. Je wordt geconfronteerd met allerlei nieuwe vragen: Welke methoden zijn geschikt om met ervaringsdeskundigen te gebruiken? Wat is je eigen rol en expertise in zo'n proces? Daarnaast hebben participatief actieonderzoek en soortgelijke onderzoeksvormen ook een keerzijde. Het is vaak onoverzichtelijk en rommelig; het onderzoek verloopt namelijk nooit zoals je dat van te voren verwacht. Ineens blijken je onderzoekers andere vragen te hebben of data te verzamelen die je niet goed met elkaar kunt vergelijken. Vanuit wetenschappelijke hoek komt daarnaast nog de vraag hoe betrouwbaar en verantwoord de methode en resultaten eigenlijk zijn. Om hier meer over te le-

ren, organiseerden de wetenschapswinkels op 12 april 2018 de Dag van Participatief Actieonderzoek.

Keynote prof. dr. Tineke Abma sprak met de ruim 100 bezoekers, waaronder ook veel vertegenwoordigers uit het HBO, over de 'messiness' van participatief actieonderzoek, terwijl dr. Ben Boog dieper inging op het kritisch-democratische als fundamenteel aspect ervan. Daarnaast waren er allerlei workshops te volgen, waarin vanuit verschillende disciplines getoond werd hoe je een meer participatieve vorm van onderzoek kunt realiseren. Daarbij konden ook allerlei methoden zelf worden uitgetoond, zoals werken met apps, fotografie, muziek, poëzie en diverse discussievormen. Dagvoorzitter Hans Harbers hield iedereen scherp door met prikkelende vragen het debat aan te zwengelen.

WETENSCHAPSWINKELS

40 JAAR

40 jaar veelzijdige vragen aan de wetenschapswinkels

- 1 Onderzoek naar schadelijke stoffen in cosmetica.
- 2 Aardappelmeelfabrieken loosden hun eiwithoudend water meestal in nabijgelegen sloten en kanalen. Dat leidde tot enorme schuimkragen in de wateren. Mede dankzij de wetenschapswinkels worden eiwitten nu voor lozing uit het water gefilterd.
- 3 Welke geneesmiddelen en - preventiemiddelen moet een scheepskist eigenlijk bevatten? Een syfilisprik, was een van de antwoorden.
- 4 Hoe moeten moslims tijdens de Ramadan met geneesmiddelen omgaan?
- 5 Met scheurimeters konden inwoners van aardbevingsgebieden zelf de schade aan hun woningen bijhouden.
- 6 Hoe maak je geneesmiddelen begrijpelijk voor doven? Met de ontwikkeling van een visuele bijsluiters met pictogrammen en gebarentaaltekeningen.
- 7 Wat is het belang van tweetaligheid op scholen en in de grensregio?
- 8 Hoe bedien je jongeren beter in de bibliotheek? Door een aparte young-afdeling, bijvoorbeeld.
- 9 Vleermuis-vriendelijke verlichting. Dankzij onderzoek aan de wetenschapswinkel ontdekten we dat groen straatlicht het minst verstorend voor nachtdieren is.
- 10 Minder stenen in de tuin en meer groen! Dat is het doel van project Steenbreek. Wat ooit lokaal begon is nu uitgegroeid tot een landelijk initiatief.
- 11 Plastic is een enorm probleem voor onze natuur. Onze studenten doen uitgebreid onderzoek, van microplastics in zeehondenpups, tot de plastic soep in de Filippijnen.
- 12 Hoe haalbaar zijn zonnepanelen op water?
- 13 Zoemmmm. Leuk hoor, windmolens, maar hoe zorg je ervoor dat mensen er niet te veel last van hebben?
- 14 Hoe reduceer je de CO₂-uitstoot van reizende RUG-medewerkers? Studenten onderzochten de alternatieven.
- 15 Samen met bewoners archeologisch onderzoek doen naar het kloostercomplex in Thesinge.

Over het ontwerp

Laurine Brugman van Cake:

“Wat een plezier om de voorkant te ontwerpen van dit jaaroverzicht! Als eerbetoon aan 40 jaar Wetenschapswinkels probeerde ik een aantal van de vele projecten van de Wetenschapswinkel een plek te geven op deze 'plattegrond'. Je vindt een overzicht van de projecten door de jaren heen in de 3 noordelijke provincies van Nederland. De mooiste projecten vind ik persoonlijk de projecten waarbij er onder de mensen maatschappelijke verbindingen

en een gevoel van saamhorigheid ontstaat. Ook in mijn werk als productontwerper probeer ik dit gevoel van saamhorigheid als uitgangspunt voor mijn interieuraccessoires te nemen. Samen kunnen werken aan een duurzamer en gezondere wereld werkt voor iedereen positief en zodoende ook besmettelijk. Laten we met zijn allen een voorbeeld geven en nemen aan deze initiatieven en een positief en gezond virus verspreiden over de rest van Nederland!”

WIJS

De Wetenschapswinkel van het HBO

WIJS (Wijk Inzet door Jongeren & Studenten) werkt aan de verbinding tussen studenten en niet-studenten in de stad Groningen. Twee groepen die in Groningen dwars door elkaar leven, maar elkaars leefwerelden niet altijd kennen. Studenten leven in een 'studentenbubbel' in een stad met grote maatschappelijke opgaven, zoals armoede en eenzaamheid. WIJS koppelt deze werelden aan elkaar.

Door Harald Hilbrands

Over WIJS

Bij WIJS doen studenten van de Hanzehogeschool onderzoek in de samenleving, organiseren ze activiteiten in wijken en bieden ze ondersteuning aan buurtbewoners via diverse spreekuren. Het unieke hieraan is dat deze spreekuren midden in de wijk plaatsvinden, bijvoorbeeld in winkelcentrum Paddepoel, waar WIJS haar eigen winkel heeft. Via WIJS doen studenten relevante praktijkervaring op. Tegelijkertijd stimuleert WIJS studenten om op een andere manier naar de stad te kijken. Burgerschap en sociaal ondernemerschap staan hierbij centraal. De inwoners van de stad profiteren op hun beurt van de inzet, talenten en kennis van studenten. Zo ontstaat er een win-win situatie.

WIJS heeft sinds 2015 méér dan 3000 studenten gekoppeld aan honderden projecten in verschillende wijken. Voorbeelden hiervan zijn onderzoeken over

openbare plekken en veiligheid of activiteiten in samenwerking met stichting WIJ of de Voedselbank. Daarnaast zijn het Juridisch Spreekuur en Ondernemerssteunpunt succesvolle diensten waar wekelijks verschillende bewoners en startende ondernemers worden geholpen met bezwaarschriften of bedrijfsplannen. Dit laatste gebeurt veelal in de 'winkel' van WIJS, waar studenten werken en bewoners welkom zijn voor al hun vragen.

Samenwerking met de RUG

WIJS is op dit moment een samenwerking tussen de Gemeente Groningen en de Hanzehogeschool. Medewerkers van deze partijen werken intensief samen om projecten op te zetten, de organisatie te ontwikkelen en een netwerk te creëren waar onderwijs en samenleving samenkomen. Eind 2018 is WIJS aangehaakt bij de Wetenschapswinkels om ook de structurele verbinding te leggen

met de Rijksuniversiteit. Op dit moment delen we voornamelijk kennis en zetten we gezamenlijke projecten op. Te denken valt aan een opdracht waar 40 studenten van de Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen (FRW) onderzoek doen naar Studentification in Groningse straten. Deze studenten zullen niet alleen onderzoek doen, maar organiseren ook een activiteit in de straat als tegenprestatie.

Mbo-hbo-wo projecten

In de toekomst hopen we door deze samenwerking een interessante wisselwerking tussen hbo- en wo-studenten te creëren. Denk bijvoorbeeld aan studenten Sociaal Juridische Dienstverlening van de Hanzehogeschool die op zoek gaan naar oplossingen om bepaalde wet- en regelgeving begrijpelijker te maken voor bewoners. Dit in samenwerking met Rechtenstudenten van de Rijksuniversiteit die een onderzoek doen naar de achtergrond van het bestaande systeem van regels. Zowel hbo- als wo-studenten kunnen veel van elkaar leren door met elkaar mee te kijken en samen te werken aan dezelfde oplossing, ondanks het feit hun opleiding verschillende competenties vereist.

Open Onderzoek Groningen

Andere ontwikkelingen die interessant zijn om te volgen: WIJS wil meer aansluiting vinden bij het bedrijfsleven. Denk hierbij aan de ontwikkeling van Open Onderzoek Groningen. Dit is een initiatief van City of Talent waar studenten van WIJS en de Wetenschapswinkels hun onderzoeksbevindingen online kunnen publiceren voor onderzoekers, beleidsmakers, studenten en andere geïnteresseerden.

Houd WIJS dus in de gaten! Meer informatie kunt u vinden op: www.wijsgroningen.nl of in de winkel in het Winkelcentrum Paddepoel!

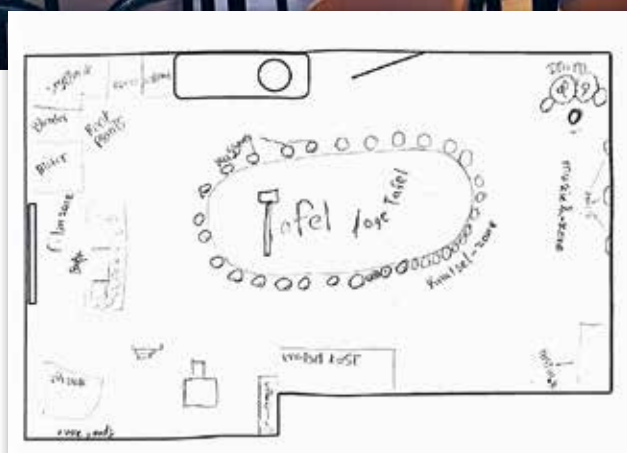
Even voorstellen Wijnand Aalderink

Wijnand Aalderink is directeur van de afdeling Career Services and Corporate Relations van de faculteit Economie en Bedrijfskunde. De activiteiten van de voormalige wetenschapswinkel Economie en Bedrijfskunde zijn inmiddels ingebed in een veelheid van diensten die vanuit de faculteit aan de samenleving worden aangeboden, waaronder Student Consultancy waarin studenten werken aan inmiddels zo'n 40 projecten per jaar. Wijnand studeerde Nederlandse Taal- en Letterkunde in de jaren tachtig in de stad, deelde in

die tijd als jong dichtertje het podium met onder andere Kees Stip en Remco Campert. Na een korte eerste periode aan de RUG werkte hij als docent, projectleider en manager bij Hogeschool Windesheim en bij SURF, daarnaast steeds freelance in communicatie en journalistiek. In 2007 maakte hij zijn comeback aan de RUG bij de faculteit Economie en Bedrijfskunde tegelijk als hoofd onderwijs en hoofd communicatie. Hij werkt graag aan innovatie, naar het motto van FEB, dat hij in 2008 zelf verzong: Adding Personal Value.

Van rommellokaal naar parel van de school

Wanneer het aantal leerlingen van een school daalt, komen er vaak klaslokalen leeg te staan. Dat vormt een probleem voor de school, want zo'n leeg lokaal kost wel iets. Dat geld wordt dus niet aan onderwijs besteed, concludeerde de PO-Raad al in 2015. Ook Openbare Basisschool De Drift in Grolloo heeft een ongewenst leegstaand klaslokaal. Interim-directeur Joop Hakze benaderde de wetenschapswinkel Onderwijs om te onderzoeken op welke manieren het leegstaande lokaal kan worden ingezet om bij te dragen aan de ontwikkeling van leerlingen. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door Wilske Hager in het kader van haar masterstage.

Door Denise Leidelmeijer en
Vincent Hazelhoff

Voor OBS De Drift in Grolloo is het leegstaande klaslokaal in hun school een doorn in het oog. Het lokaal, dat nu wordt gebruikt als opslag-, werk-, knutsel- en instructieruimte, oogt slordig en

onrustig en vormt voor de leerlingen geen ideale leeromgeving. Hoe zou dat anders kunnen?

Op zoek naar de wensen en mogelijkheden

Na de afbakening van het onderzoek, start Wilske met een literatuurstudie

naar thema's als totale ontwikkeling, leeromgeving en coöperatief leren. Daarna brengt ze in verschillende bijeenkomsten de wensen en behoeften van alle doelgroepen in kaart. Wat zouden leerkrachten, leerlingen en ouders graag zien gebeuren in dit lokaal? Maar ook organisaties in de omgeving worden betrokken, omdat OBS De Drift de enige basisschool in het dorp is. Zo'n dorpsschool speelt een sterk verbindende rol in een dorp en het gebouw kan ook worden gebruikt door andere organisaties uit het dorp. Uiteraard

moeten de plannen ook aansluiten bij het bestaande schoolplan.

Elk project heeft zo z'n uitdagingen. Wilske: "Het lastige aan dit project was om bij aanvang de heel brede en vage opdracht in kaart te brengen. En wel zo dat de opdracht goed ingekaderd en duidelijk werd, zowel voor mij, de opdrachtgever en de omgeving. Wat ik tijdens deze periode heb ervaren is op welke manier je, naast het leerkracht

zijn, nog meer een functie kunnen hebben in het onderwijsteam op een basisschool, namelijk die van onderzoeker."

Het Parelplan

Wilske bundelde de punten uit het schoolplan en de wensen van de betrokkenen in één plan: het Parelplan. In het Parelplan wordt het lokaal het centrum van de brede ontwikkeling van het kind: handvaardigheid, muziek,

knutselen en dans. Aansluiting met grote activiteiten in het dorp, zoals het Holland International Blues Festival, vallen hier ook onder. Daarnaast raadt Wilske aan ook de ouders, die ieder hun eigen talenten hebben, te betrekken bij de invulling van het lokaal. Zo biedt het lokaal letterlijk ruimte voor een groot scala aan activiteiten, die allen kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van het kind.

Drie vragen aan Wilske Hager

Hoe heb je het wetenschapswinkelproject ervaren?

Aanvankelijk vond ik het erg spannend aangezien er hoge verwachtingen werden gesteld aan mijn vaardigheden waarvan ik zelf (nog) niet zeker was of ik daaraan kon voldoen. Anderzijds was ik klaar voor een nieuwe uitdaging die dit project mij in vele opzichten heeft geboden.

Wat vond je het leukst?

Het leukste aan dit project was om aan het einde van de onderzoeksperiode ook daadwerkelijk een bruikbaar

product aan te kunnen bieden. Iets wat binnen de visie en het plan van de school paste, maar waarmee ze ook een 'nieuwe' weg in konden slaan. Even zo mooi was te ondervinden dat je na een half jaar nieuwe mensen hebt leren kennen en een nieuw professioneel netwerk hebt kunnen opbouwen.

Wat doe je nu?

Terwijl ik mijn opdracht uitvoerde werkte ik al als leerkracht in het basisonderwijs. Dat deed ik toen 3 dagen per week. Nu ben ik afgestudeerd voor de Masters Onderwijskunde en 'Ethics of Education' en sta ik nu 5 dagen per week voor mijn eigen groep op CBS de Wegwijzer in Groningen.

Drie vragen aan Joop Hakze (OBS De Drift)

Hoe heeft u het wetenschapswinkelproject ervaren?

Het was een bijzonder project met een heel bijzonder onderwerp. Dat zorgt al voor een fijne en nieuwsgierige energie. In eerste instantie leek het niet zo geschikt voor onderzoek, maar langzaam maar zeker groeide het wetenschappelijke karakter. Samenwerken met een academisch denkende student inspireert nog meer en Wilske was heel plezierig om mee samen te werken. Het project kende veel winnaars.

Wat heeft de organisatie aan dit onderzoek?

Het onderzoek was op procesniveau alleen al opbrengstvol. Het had een verbindend effect binnen het team; het versterkte de "discipline in denken" en leidde daardoor tot meer synergie. De interviews met de leerlingen stimuleerde de creativiteit. Bovendien gaf communicatie over het onderzoek ook een nieuwsgierige en verbindende energie onder de ouders.

Komt er nog een volgende keer?

Dit onderzoek is afgerond. De organisatie werkt het verder uit. Er komen zeker volgende keren met nieuwe studenten.

Köszönöm Budapest, tot ziens in Groningen!

Het 8e Living Knowledge-congres vond in juni 2018 in Boedapest plaats. Onderzoekers, studenten, maatschappelijke organisaties en wetenschapswinkels uit de hele wereld kwamen samen om ervaringen uit te wisselen en van elkaar te leren. Aan het einde van de conferentie konden we met trots melden dat wij in 2020 het volgende Living Knowledge-congres in Groningen kunnen organiseren. Hoog tijd om eens stil te staan bij wat zo'n congres nu precies oplevert.

Door Saskia Visser

Een netwerk met vele mogelijkheden

Enkele van onze nieuwe collega's reisden al vroeg af om mee te doen aan de Summerschool en zo nieuwe kennis én kennissen op te doen. De Summerschool biedt een goede mogelijkheid om je te verdiepen in de kern waar wetenschapswinkels voor staan, na te denken over hoe je mensen beter kunt betrekken bij onderzoek en het geheel in een internationale context te plaatsen.

Voor meer ervaren collega's betekent de conferentie ook een weerzien met oude bekenden. In gesprekken help je elkaar om het dagelijkse werk weer met een scherpe blik te bekijken en je het belang ervan te realiseren. Bovendien maakt dit soort persoonlijke connecties het gemakkelijker om internationale samenwerking tot stand te kunnen brengen. Zo brachten de partners van de EU-projecten Inspires en SciShops hun nieuwe tools mee als het Inspires-kaartspel en de Scishops-website waarvan iedereen kan profiteren. Onze projecten in Boedapest werden mede gepresenteerd door studenten en opdrachtgevers die daarmee ook de sfeer van deze bijzondere conferentie konden proeven. Voor hen was het zeker een avontuur om erbij te zijn en we hopen dat het hen enthousiast heeft gemaakt om ook in Groningen een rol te spelen.

Belang van een internationale conferentie voor de regio

Voor internationale bezoekers is het interessant om voorbeelden uit de regio te zien. Zo begon de conferentie in Boedapest met een indrukwekkend verhaal over het Hongaarse verbod op dakloos-

heid en hoe dat een onderzoeker in beweging had gebracht om haar werk te verbinden aan maatschappelijke problemen. Een studente in een rolstoel vertelde vol gedrevenheid en humor over haar onderzoek en lobby voor toegankelijkheid van studentenhuizen en openbaar vervoer in de stad. In eerste instantie voelde het stadsbestuur er niets voor om bij de verbouwing van oude metrostations met mindervaliden rekening te houden. De studente kreeg de lachers op haar hand door bij foto's van haar bij de toegangstrappen van de metro de burgemeester van Boedapest te citeren: "Aanpassingen zijn niet nodig. Mindervaliden gaan toch niet met de metro!". Zo was de spanning tussen politiek en wetenschap in Hongarije voelbaar in de conferentie. Dat zat ook in het toneelstuk van Romavrouwen dat we de eerste avond konden bezoeken en het armoedespel dat er gespeeld kon worden. De organisatie benadrukte dat in deze moeilijke tijden onze aanwezigheid en internationale steun van het grootste belang was.

Maar ook zonder politieke druk en maatschappelijke onrust kan een regio

voordeel hebben van een internationale conferentie die op bezoek komt. In Boedapest werden bijvoorbeeld dilemmasessies geïntroduceerd, waarin iedereen mee kon denken met lokale vraagstukken. Een geslaagd concept dat we in Groningen graag willen herhalen. Daarnaast heeft de Hongaarse 'drive' om er een duurzame conferentie van te maken ons geïnspireerd. Er was een heerlijke catering van lokale, biologische en vegetarische producten, we dronken drie dagen uit onze eigen gerecyclede beker en we ontmoetten elkaar steeds weer bij de posterborden met het eenmalig geprinte programma. Met de Green Office als organisatiepartner weten we zeker dat we Living Knowledge 2020 in Groningen minstens zo duurzaam zullen maken. We hopen dat ook u kunt bijdragen aan het succesvol maken van LK2020 in Groningen. Studenten die hun projecten kunnen presenteren, organisaties die dilemma's voorleggen of gasten rondleiden in hun praktijk, bevlogen sprekers en duurzame cateraars, we zullen iedereen nodig hebben! Köszönöm (bedankt) Budapest, tot ziens in Groningen!

Een dilemmasessie op LK2018 in Budapest, waarin een lokaal probleem voor advies wordt voorgelegd aan een internationaal publiek.

Betrokken burgers en complexe problemen

Door Saskia Visser

De betrokken burger maakt zich zorgen. Zorgen over het klimaat, over een rechtvaardige wereld, of over de toename van mensen met overgewicht. De betrokken burger wil het tijd graag keren, een steentje bijdragen aan de oplossing van deze problemen. Daarom stappen we met zijn allen op de boot naar Schier om het strand op te ruimen nadat er 345 containers van een schip zijn gevallen. We steunen de online petitie van Amnesty voor de mensenrechten, we kiezen in de supermarkt voor gezonde producten.

Maak me uit voor links Gutmensch, maar ook ik maak graag goede en verantwoorde keuzes en ik vind het prachtig dat zoveel mensen iets willen doen. Maar zeg nou zelf, zo gemakkelijk zijn die keuzes vaak niet. Loopt u even met me mee naar de supermarkt? Het begint al bij de groente- en fruitafdeling. Volop gezonde keuzes natuurlijk, maar wat is het beste voor het milieu? Neem ik de gewone peren of die te kleine buitenbeentjesperen, die anders doorgedraaid zouden worden, maar die wel dubbel in plastic verpakt zitten? Ga ik voor de lokaal gekweekte paprika's uit de kas of liever voor de Marokkaanse van de koude grond die verscheept zijn op een vervuילend containerschip? Al wikkend en wegend maak ik mijn keuze. Dan verder de winkel in waar de gezondheidsclaims je om de oren vliegen: 0% vet, minder suiker, volop vezels! De ouder wordende bewuste consument moet niet vergeten zijn leesbril mee te nemen om de ingrediëntenlijsten te kunnen bestuderen. De Almhof-fruityoghurt 0% vet blijkt 15% suiker te bevatten. Hmm, wat is beter: minder vet of minder suiker? Dan heb ik het nog maar even niet over typen vet en typen suiker, over zout en vezels! Bij de koffie kom ik zelfs bijna in een soort existentiële crisis. Biologisch of fair trade? Als het er echt om gaat, kies ik dan voor de mens of voor de planeet?

Betrokken burgers willen het liefst simpele oplossingen. Maar zodra we ons in een probleem verdiepen, ontdekken we dat er veel factoren zijn om rekening mee te houden. Het probleem blijkt te complex voor een simpele oplossing. Het lijkt wel alsof we het toch nooit goed doen. Achter elke vermeende verantwoorde keus blijkt

zich een "maar" te verschuilen; een afweging, een groter probleem of een onderliggende oorzaak waar we als individu niets aan kunnen veranderen. De betrokken burger wordt een moedeloze burger, je snapt het niet meer of je snapt ineens dat het weinig uitmaakt wat jij doet.

Wat is hierin de rol van de wetenschap? We kunnen net doen alsof er wel simpele oplossingen bestaan en meevaren op de hypes van betrokkenheid. We rapen piepschuimbolletjes van het strand en zeggen dat microplastics het werkelijke probleem zijn. Hoe groot zijn microplastics precies, jongens?! Waarna we vrijwilligers uren lang zand laten zeven, vrijwilligers die op enig moment ontdekken dat de zee te groot is voor alle microplastics en we nog weinig weten van de schadelijkheid ervan. We kunnen ook zeggen dat 70% van de typen plastic gelijk zinkt en dus niet aanspoelt. Dat het lief bedoeld is, maar eigenlijk nutteloze acties zijn. Beide opstellingen doen de betrokken burger geen recht, want ze laten ons uiteindelijk moedeloos achter.

Einstein zei al eens "Alles moet zo simpel mogelijk gemaakt worden, maar niet simpeler." Ik heb het citaat ter herinnering maar op een koffiekopje gezet. Laten we de betrokkenheid aangrijpen om te laten zien dat het nog niet zo eenvoudig is allemaal, maar dat we wel wat kunnen doen. De oplossing zit zelfs in tijden van verregaand individualisme, in de collectiviteit. Klimaatpijelaars zeggen niet dat er een simpele oplossing is, maar ze verdiepen zich wel en vragen de verantwoordelijken om serieuze maatregelen. Er begint één Zweedse scholier en omdat er meer volgen bereiken ze iets. Teun van der Keuken spelt de claims en de ingrediënten van voedingsmiddelen en zet daarmee onze eigen supermarktdilemma's op de agenda. Ik zag in de Appie al de bordjes hoog, laag en midden in suiker verschijnen en las in de krant over stoplichtsystemen die onze keuzes makkelijker maken. Voor de mensenrechten analyseerde ik samen met duizenden anderen luchtfoto's uit Raqqa om data te leveren over de bombardementen. Ik zie hoe moeilijk het is, maar ik word er niet moedeloos van. Meerdere vrijwilligers beoordelen dezelfde foto's, de systemen helpen foto's te selecteren, de specialisten interpreteren en rapporteren.

Betrokken burgers, verenigt u! Complexe problemen wachten op uw bijdrage. (Ik zei u toch dat ik een links Gutmensch was ;)

Vergrijzende familiebedrijven en verloop onder online ondernemingen

Twee voorbeeldprojecten van FEB student consultancy

Studenten van alle master en bacheloropleidingen van de Faculteit Economie en Bedrijfskunde (FEB) van de Rijksuniversiteit Groningen kunnen, ingebed in het studieprogramma voor 5 studiepunten, als studentconsultants werken aan de vraagstukken van Noordelijke organisaties. In 2018 voerden studenten zo'n 40 opdrachten uit. We selecteerden twee inspirerende voorbeeldprojecten.

Door Wijnand Aalderink

Nederland vergrijst, ook in Groningen. Mede dankzij deze vergrijzing neemt het aantal bedrijfsoverdrachten toe, en de verwachtingen zijn dat deze toename de komende tijd aanhoudt. Dat kan een potentieel probleem opleveren voor de economie, want hoe meer overdrachten, des te meer kans op mislukkingen. Vooral binnen familiebedrijven kan dit kwetsbare situaties opleveren. Daarom onderzochten de student consultants van FEB in het voorjaar van 2018 welke positieve rol de gemeente Groningen kan spelen in dit steeds belangrijker wordende onderwerp.

Eddy Bijleveld was als adviseur Directie Economische Zaken voor de gemeente betrokken bij het onderzoek. "Aangezien een significant deel van het bedrijfsleven in Nederland uit familiebedrijven bestaat – landelijk zo'n 71%, in de gemeente Groningen 53% –, loont het de moeite specifiek naar deze bedrijven te kijken om de potentiële impact van mislukte bedrijfsoverdrachten in te kunnen schatten", aldus Bijleveld. "Op gemeentelijk niveau was er nog geen onderzoek gedaan naar deze ontwikkeling, dus hebben we de faculteit Economie en Bedrijfskunde ingeschakeld om de situatie in Groningen in kaart te brengen."

Studenten onderzochten hoeveel overdrachten van familiebedrijven er momenteel in de gemeente Groningen

lopen, welke factoren de kans op een succesvolle overdracht beïnvloeden, en welke rol de Gemeente daarbij kan spelen. Uit de enquête onder ruim tweehonderd familiebedrijven blijkt dat overdracht voor circa 21% een actueel thema is en dat de persoonsgebondenheid van het bedrijf als belangrijkste succesfactor voor een overdracht wordt genoemd. "De duur van een overdracht en de invloed van emotionele factoren in het proces, blijken echter te worden onderschat door eigenaren van Groningse familiebedrijven", volgens studentconsultant Jesse Wellenberg. Het onderzoek wijst uit dat de respondenten de omvang van het opvolgingsprobleem maar een 4,6 geven, terwijl experts en landelijke cijfers wel degelijk aangeven dat er veel mis gaat bij opvolging. Tevens schatten de respondenten de duur van het opvolgingsproces in op 1,2 jaar terwijl uit onderzoek blijkt

dat het gemiddeld bijna 4 keer zo lang duurt om een opvolging goed af te handelen: 4,3 jaar.

Wellenberg: "In veel gevallen kan dit worden toegewezen aan een gebrek aan bewustzijn. De Gemeente Groningen kan juist hierin een belangrijke rol spelen. Gezien de hoge leeftijd van eigenaren van de familiebedrijven die nog niet in overdracht zijn, zal het voor de Gemeente alleen nog maar belangrijker worden om te investeren in een betere bewustwording over dit proces. De Gemeente kan ondernemers bewust maken van de situatie en van de noodzaak tijdig te beginnen met de overdracht. Ook kan ze ondernemers ondersteunen door haar netwerk in te zetten."

Eddy Bijleveld: "De presentatie van de studenten voor onze Directie Economische Zaken was helder, zeker en uitnodigend. We zijn zeer tevreden over hun inzet en houding en vooral ook over het meedenken om te komen tot een kwalitatief goed adviesrapport."

Het onderzoek werd vanuit FEB begeleid door Expertisecentrum Vinci, een onderdeel van FEB dat zich richt op innovatie. Een vervolg op het succesvolle onderzoek wordt inmiddels verkend,

onder meer aanvullend langjarig onderzoek, gerichte support voor familiebedrijven en een gezamenlijk evenement.

Werknemers voor de digitale sector

Online ondernemerschap is meestal erg dynamisch, maar deze dynamiek leidt ook wel eens tot problemen. Zo is het verloop van personeel bij online bedrijven groot. Een groep studenten van het Groningen Digital Business Centre (GDBC) deed op verzoek van webshop Frank onderzoek naar dit fenomeen. Daarmee werkten ze samen met HR-manager van Frank, Emmie Carabain, en docent Gert Haanstra. Het eindresultaat was een bruikbaar HR-advies voor Frank.

Volgens Emmie Carabain zijn de verloopcijfers bij de webshop relatief hoog. "Hoog verloop resulteert onder andere in hogere kosten voor recruitment en het inwerken van nieuwe werknemers. Hoe kunnen we dit verbeteren waardoor er een meer duurzame arbeidsrelatie ontstaat? Dat was de opdracht aan deze groep studenten", aldus Carabain. Daar gingen de studenten vanuit het GDBC mee aan de slag.

Annerie Veldsema, student Change Management van de Faculteit Economie en Bedrijfskunde was één van de studenten die onderzoek deed voor Frans: "We hebben data verzameld uit

meerdere bronnen die allen van belang waren om een kwalitatief waardevol onderzoek neer te zetten. Met al deze gegevens en een uitgebreid literatuuronderzoek zijn we tot een advies gekomen. Bestaande uit een viertal scenario's waaruit het management van Frank kan kiezen."

Zowel opdrachtgever, student als docent kijken met tevredenheid terug op de plezierige samenwerking. Carabain: "De ervaring met de projectgroep was zeer aangenaam. Ze hebben samengewerkt als een professioneel team en dat leidde tot een waardevol onderzoek."

Voor studente Veldsema was het een geweldige kans om meer in de praktijk te leren: "Tijdens het project leerde ik hoe te communiceren en samenwerken op een professioneel niveau en hoe ik echte problemen bij een bedrijf kan oplossen." En ook onder begeleiding docent Haanstra heerst een tevreden gevoel: "Een goed verlopen project dat interessante inzichten heeft opgeleverd!"

De citaten van dit onderzoek zijn met goedkeuren van de hoofdredacteur overgenomen uit twee artikelen van de Groninger Internet Courant (GIC). Het betreft hier de artikelen: 'Gronings onderzoek: overdracht familiebedrijven mislukt te vaak' van 16 april 2018 en 'GDBC-studenten helpen online ondernemer met bruikbaar HR-advies' van 19 februari 2019.

FEB student consultants werken in multidisciplinaire teams aan vraagstukken in de meest uiteenlopende branches: van sociaal ondernemerschap tot digital startups, van gemeenten tot multinationals. De studenten worden begeleid door een team van docenten die veel waarde hechten aan de verbinding van de universiteit met het bedrijfsleven.

Interesse om ook te sparren met jonge talenten? U kunt altijd een business case indienen waar onze student consultants zich over buigen. Na 10 weken ontvangt u een gedegen adviesrapport.

Alle activiteiten die de Faculteit Economie en Bedrijfskunde onderneemt met en voor externe partners, zijn terug te vinden op de webpagina www.rug.nl/febforbusiness

Contactpersoon: Wijnand Aalderink, directeur Corporate Relations, Faculteit Economie en Bedrijfskunde m.waalderink@rug.nl, 050 3638207 of 06 53704821

Het is een Nacht ...

De Nacht van de Filosofie is een evenement met een flinke naamsbekendheid. In 2019 organiseert Groningen haar eigen editie alweer voor de zevende keer. Het is een avond in april, de maand van de filosofie, die bol staat van filosofische lezingen, debat en randprogrammering – vaak rondom een bepaald filosofisch thema. Het evenement is steevast snel uitverkocht. Wat maakt de Nacht zo populair? Hoe vindt je interessante ideeën en filosofen? En hoe creëer je een ruimte waarin er de vrijheid is een veelvoud van filosofische ideeën te bespreken?

Door Nick Nieuwenhuijsen

“Wanneer, dat is helemaal geen te grote naam. Die nodigen we gewoon uit!” In het kantoor van Guus Termeer, hoofd van Studium Generale, is het een drukte van jewelste. In het heetst van de brainstorm komt de ene na de andere filosoof, schrijver of kunstenaar voorbij. Onder het thema ‘Ik stuntel, dus ik ben: de falende mens’, het thema van 2019, valt een schier oneindige hoeveelheid invalshoeken. “Ik heb laatst een podcast gehoord over overspannen peuters, die tegenwoordig niet meer mogen falen. Is dat niet iets?” “Ja! De burn-out van de peuter, dat klinkt goed!” roept projectleider Rense Sinkgraven van het Groninger Forum.

Naast Studium Generale en het Groninger Forum is ook de Faculteit der Wijsbegeerte betrokken bij de organisatie van de Nacht. Hierbij ligt de praktische organisatie bij het Kenniscentrum Filosofie, de wetenschapswinkel van de Faculteit, maar er is ook altijd een lid van het faculteitsbestuur bij de vergaderingen aanwezig. Daarnaast is er nog een handvol filosofiestudenten bij betrokken. Zij denken mee vanuit hun interesses, constateren waargenomen trends in de wijsbegeerte en ze nemen bijvoorbeeld de rol van zaalvoorzitter in tijdens de Nacht zelf.

Zorgen over lege zalen zijn er niet bij de organisatie. “Er zijn nog 25 kaarten

beschikbaar, dus waarschuw je netwerk als ze er nog bij willen zijn!”, roept Rense tijdens een vergadering, ruim twee weken nadat de verkoop van start is gegaan. Het Groninger Forum aan het Herplein, waar de Nacht traditiegetrouw plaatsvindt, biedt ruimte voor 550 bezoekers. En tot nu toe is het evenement altijd snel uitverkocht.

Een verklaring voor de populariteit van zo’n evenement, waarvan er overigens veel meer varianten in Nederland zijn, laat zich niet zo makkelijk raden. Enerzijds zijn mensen altijd hongerig naar duiding en betekenis. Ontkerkelijking betekent niet dat er geen behoefte meer

is aan zingeving in een steeds complexere wereld. De explosie van yoga-, mindfulness- en filosofiecurssussen, maar ook dieetculturen en navenante online bewegingen, zijn daarvan voorbeelden. Mogelijk past de populaire ‘maand van de filosofie’ in april in dat rijtje, met haar eigen reflectieve thema, een speciaal geschreven boekje en exponenten zoals de Nacht(en) van de Filosofie.

Maar voor veel mensen kan de Nacht nog steeds een ver-van-mijn-bed-show zijn. Het typische publiek is vaak hoger opgeleid, progressief en in z’n algemeenheid sowieso geïnteresseerd in culturele evenementen. Eén van de uitdagingen voor de organisatoren is dan ook het opzetten van een divers en daadwerkelijk toegankelijk programma. Zo ‘levert’ de Faculteit ook filosofen aan de Nacht, in de vorm van PhD’ers, post-docs, U(H)D’s en professoren. Zij staan borg voor de ‘academische’ kwaliteit van de Nacht, maar hoe zorg je ervoor dat hun lezingen niet juist te academisch zijn?

Het Kenniscentrum Filosofie speelt hierin een bemiddelende rol, eigenlijk vooral door het proces om te keren. Niet: ‘wat kan deze academicus ons over thema X vertellen?’, maar ‘hoe ziet een interessante, toegankelijke lezing over thema X eruit met de specialistische kennis van deze academicus?’ Vervolgens gaan we met de filosofen in kwestie in gesprek over de vorm van hun lezing, waar

Projectleider Rense Sinkgraven (l) en filosofiestudent Sybolt Friso leggen bij radioprogramma Glasnost uit hoe ze de Nacht van de Filosofie 2019 hebben opgezet.

ze de nadruk op zouden kunnen leggen en of ze punten zien waarover ze met het publiek in debat kunnen gaan. Op deze manier ontstaat er, hopelijk, een veelzijdig, divers en toegankelijk programma waar een balans is tussen kwaliteit en aantrekkelijkheid.

Dit heeft de afgelopen jaren allerlei soorten lezingen opgeleverd. Denk aan 'de objectiviteit van schoonheid' ('Valt over smaak te twisten?'), hoe we de opkomst van 'straatvloggers' en politieke rappers kunnen duiden, waarom in Nederland heggen tussen de tuintjes cruciaal zijn voor onze cultuur of hoe we omgaan met mensen wier gezicht misvormd is. Maar er is ook ruimte voor filosofiestudenten die bijvoorbeeld een toegankelijke versie van hun bachelor- of masterscriptie presenteren, waarna ze hierover met het publiek in gesprek gaan.

Er wordt dus niet alleen 'gezonden' op de avond, maar er vindt ook veel interactie plaats. Dit artikel is geschreven ten tijde van de organisatie van de Nacht van de Filosofie 2019, waarbij er veel commotie is geweest rondom de komst van rechtsfilosoof Paul Cliteur. Cliteur heeft controversiële ideeën op het gebied van de multiculturele samenleving. Bij ideeën die weerstand oproepen is het extra belangrijk dat er naast de lezing ruimte is voor debat - eerst vanuit een interviewer die zich in zijn werk verdiept heeft, gevolgd door de zaal - onder bezielende leiding van een strakke zaalvoorzitter. Op die manier is de Nacht een platform waar ook op het scherpst van de snede politiek-filosofische debatten kunnen worden gevoerd.

Maar ook in de randprogrammering is veel interactie mogelijk. Bekend (of berucht) is de Filosofische Biechtstoel,

waar bezoekers hun filosofische zonden kunnen opbiechten. Ook worden er vaak workshops 'Socratische gesprekken' gegeven, of mensen kunnen antwoorden op filosofische vragen 'kopen' bij de wetenschapswinkel (KCF). Hierbij biedt het Kenniscentrum Filosofie hen de kans filosofische vragen te formuleren die we doorspelen naar medewerkers en waarop de vraagstellersdan zo snel mogelijk een antwoord (en/of leestip) op krijgen.

Hoe de Nacht er in de toekomst uit gaat zien, is nog spannend. Het Groninger Forum verhuist in 2019. In dat nieuwe, grote gebouw zijn er ook nieuwe mogelijkheden. Misschien wordt de programmering wel breder, of worden er nog grotere namen uitgenodigd. Maar het blijft vast een Nacht die je nooit vergeten zou.

Deelnemen aan de samenleving: hoe doe je dat?

In de afgelopen jaren is er steeds meer aandacht voor het meedoen aan de samenleving. Meedoen, ofwel participatie, geeft mensen het gevoel erbij te horen, draagt bij aan zelfvertrouwen en eigenwaarde en zorgt voor sociale contacten. Mee kun je doen door het hebben van een baan, deelname aan dagbestedingsactiviteiten of vrijwilligerswerk. Maar niet voor iedereen is meedoen aan de samenleving vanzelfsprekend. De gemeente Groningen is –net als andere gemeenten– zoekende hoe ze alle inwoners tot meedoen kunnen faciliteren en stimuleren. Een van de vormen daarvoor zijn de zogenaamde algemene voorzieningen. Twee beleidsmedewerkers vanuit het Sociaal Domein vroegen aan de wetenschapswinkel of de algemene voorzieningen inderdaad leiden tot meer meedoen. Anna Bakker deed er onderzoek naar.

Door Karin Veldman en Jolanda Tuinstra

De rol van algemene voorzieningen

Het volgende voorbeeld van David laat zien wat de meerwaarde van meedoen is, en hoe door het wegvallen van werk een sociaal isolement dreigt. David is 53 jaar oud en zit ondertussen al twee jaar werkloos thuis. Ruim twee jaar geleden heeft hij een ongeluk gehad in het magazijn waar hij werkte. Hij ging door zijn rug en kwam daardoor in de zieketewet. Zijn contract liep af en sindsdien vindt hij maar moeilijk werk. De pijn in zijn rug helpt ook niet mee. David komt hierdoor steeds meer in een sociaal isolement. Naast zijn ouders en zijn broer heeft hij weinig contacten in zijn omgeving. De collega's van het magazijn kwamen eerst nog wel langs maar dat is de laatste maanden ook afgenomen.

Het voorbeeld van David staat niet

op zichzelf en de gemeente Groningen zet zich daarom in voor een inclusieve samenleving, waar mensen als David een actieve rol spelen en zich onderdeel voelen van de samenleving. De gemeente doet dit door laagdrempelige ondersteuning in de wijk te stimuleren, waarbij algemene voorzieningen een belangrijke rol spelen. Algemene voorzieningen zijn voorzieningen met een laagdrempelig karakter, waar iedereen welkom is die maatschappelijke ondersteuning nodig heeft. De behoefte aan maatschappelijke ondersteuning kan verschillende redenen hebben. Zo kan iemand die langdurig buiten het arbeidsproces staat, bij een algemene voorziening een nuttige daginvulling vinden. Een algemene voorziening kan ook plek bieden aan mensen met een beperking. Zij kunnen daar zonder indicatie dagbesteding vinden.

Ook gepensioneerden zijn er welkom. Zo kan een diverse groep van mensen ontstaan binnen een algemene voorziening. Deze diversiteit van mensen kan leiden tot nieuwe contacten waardoor het sociale netwerk van de deelnemers zich uitbreidt. Waar de ene voorziening een inloopkarakter heeft waar mensen terecht kunnen voor een kop koffie, is de andere voorziening meer gericht op vrijwilligerswerk. Alhoewel de algemene voorzieningen zeer divers kunnen zijn, is een overeenkomst dat deelnemers geen indicatie nodig hebben om mee te doen.

Het voorbeeld van David gaat verder. David weet al een tijd dat er wekelijks koffieochtenden zijn in het buurthuis maar hij durft de stap niet te zetten om er ook daadwerkelijk naartoe te gaan. Maar omdat de dagen alleen lang en eenzaam zijn, besluit hij op toch eens te gaan kijken. Die eerste ochtend leert hij verschillende mensen kennen die bij hem in de buurt wonen. En omdat hij het zo gezellig vindt, wordt David vrijwilliger bij het buurthuis. Hij helpt elke week met koffieschenken en organiseert klaverjasavonden. Door zijn deelname aan het buurthuis is de integratie van David met de buurt versterkt en heeft hij vertrouwen gekregen in buurtgenoten die hij daar heeft leren kennen. Zijn sociale netwerk is groter geworden en wanneer David eens een paar dagen thuis zit door de griep, komen buurtgenoten langs met boodschappen.

Onderzoek naar de werking van algemene voorzieningen

Het voorbeeld van David schets het ideale beeld hoe de participatiesamenleving vorm zou kunnen krijgen. Op papier lijkt de werking van de algemene voorzieningen misschien heel logisch, maar de gemeente Groningen wilde de onderliggende aannames over de werking van een algemene voorziening graag onderbouwen met onderzoek. Zij legde daarom een onderzoeksvraag neer bij de Wetenschapswinkel Geneeskunde & Volksgezondheid, waarna Anna Bakker, studente Sociologie, met dit onderwerp aan de slag is gegaan.

Het onderzoek van Anna heeft zich gericht op de vraag of deelname aan een algemene voorziening bijdraagt aan de mate van vertrouwen, sociale integratie en sociaal kapitaal. Anna heeft haar onderzoek uitgevoerd bij twee verschillende algemene voorzieningen in de stad Groningen, namelijk de Wiershoek, een stadsboerderij in de wijk Beijum en Kringloop Plus in de wijk Vinkhuizen. De 33 deelnemers van de Wiershoek kunnen werken in de tuin, de houtwerkplaats of de keuken. Iedere deelnemer

mag zich in eigen tempo bezighouden met datgene wat hem/haar interesseert. Kringloop Plus biedt beschutte werkplekken voor mensen met een verstandelijke beperking en (participatie) banen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. In totaal zijn 52 deelnemers met verschillende achtergronden werkzaam bij Kringloop Plus.

Om antwoord te krijgen op haar onderzoeksvraag, heeft Anna 12 deelnemers van de Wiershoek en Kringloop Plus geïnterviewd. Uit de resultaten van haar onderzoek komt naar voren dat participeren bij de algemene voorziening een positieve invloed heeft op de deelnemers van de twee algemene voorzieningen. Uit de interviews komt naar voren dat de deelnemers de algemene voorziening een fijne plek vinden waar er vertrouwen heerst in de medemens. Daarnaast geven de deelnemers aan dat zij zich onderdeel voelen van de groep. De contacten die zijn ontstaan door hun deelname aan de voorziening, zorgen voor hulp op de werkplek maar soms ook in de thuissituatie. Binnen de algemene voorziening voelen deelnemers zich gezien en gewaardeerd. De waarde-

ring die ze krijgen zorgt voor meer zelfvertrouwen. Zo vertelt één participant dat ze grapjes durft te maken terwijl ze dit eerder niet durfde. En: "Omdat ik er juist blij.. heel blij van word om met mensen samen te werken, om mensen om mij heen te hebben." Deelname geeft deelnemers een nuttig en zinvol gevoel. "Dus op tijd je bed uit en een doel voor de dag zeg maar. Al is het maar voor een halve dag." Ook zijn de algemene voorzieningen een bron van sociale contacten. "Nou ik heb echt veel mensen hier ontmoet. Ik merk echt dat het gewoon... ik heb sowieso ervrienden aan overgehouden."

Samenvattend laten de resultaten zien dat deelname aan een algemene voorziening een positieve invloed heeft gehad op het leven van de participanten. Het heeft participanten zingeving gegeven doordat ze dagstructuur hebben gevonden bij de algemene voorziening. Ook heeft het meerdere participanten goed gedaan om (weer) onder de mensen te zijn. Door deelname aan de algemene voorziening is een aantal participanten in verschillende opzichten veranderd en ziet hun sociale omgeving dat ook.

Even voorstellen Els Evenboer

Mijn naam is Els Evenboer en ik mag mezelf sinds 1 april één van de coördinatoren van de Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid noemen. Ik ben opgeleid als Socioloog en mijn promotieonderzoek heb ik destijds voltooid binnen de faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen. Sinds 2014 werk ik als senior onderzoeker binnen het Universitair Medisch Centrum Groningen op de afdeling Gezondheidswetenschappen. Daar houd ik me met name bezig met onderzoek naar hulpverlening aan kwetsbare gezinnen. Wat werkt

in de hulpverlening aan deze gezinnen? Over welke vaardigheden dienen hulpverleners die met deze gezinnen werken te beschikken? En welke contextuele factoren zijn van invloed op de hulpverlening aan kwetsbare gezinnen? De vragen die binnen komen bij de Wetenschapswinkel zijn heel divers, maar raken ook dikwijls aan dit thema. Het mooie van de Wetenschapswinkel vind ik dat je in samenwerking met studenten organisaties die zelf niet de organisatiekracht of middelen hebben om onderzoek uit te voeren kunt helpen bij actuele vraagstukken. Mocht u meer willen weten

over wat de Wetenschapswinkel voor u kan betekenen? Neem dan gerust even contact op met mij of mijn collega coördinator Edwin Spijkers.

Even voorstellen Edwin Spijkers

Mijn naam is Edwin Spijkers (46), ik woon samen met mijn vriendin Froukje en we hebben twee dochters: Anne (11) en Marit (9). Ik ben 'van huis uit' socioloog en werk ook drie dagen per week als docent bij de vakgroep sociologie (faculteit GMW) van de RuG. Naast een tweetal vakken die ik elk studiejaar geef, begeleid ik studenten bij hun stage/scriptie en ben ik coördinator van het vak waarin derdenjaars studenten de bachelorscriptie schrijven om toegang te krijgen tot de master sociologie.

Verder heb ik nog wat onderwijsklussen die ik doe vanuit mijn eigen bedrijfje. Ik ben in februari begonnen als coördinator bij de Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid en sinds kort doe ik dit samen met mijn collega Els Evenboer. Een nieuwe baan is in het begin altijd even wennen, maar ik heb het nu al heel erg naar mijn zin. Ik ben positief verast door de hoeveelheid vragen die in heel korte tijd op ons afkomen. Met veel enthousiasme ga ik mij inzetten om samen met studenten en collega's

een passend antwoord te vinden op deze vraagstukken.

— **Bètawinkel** —

Publicaties

- **Darnelle Kluit. Designing an Underwater Noise Monitoring Device for Groningen Seaports.** Bachelor rapport Technische Bedrijfskunde.
- **Stefan Thuys. Hydrogen for sustainable shrimp fishing.** Bachelor rapport Technische Bedrijfskunde.
- **Jelmer Dielwart. Reinforcing masonry walls with the use of textile;** Reinforce outer walls and increasing earthquake resistance. Bachelor rapport Technische Bedrijfskunde.
- **Jaap Waaijer. Integrating a Maritime Carbon Capture & Storage System.** Bachelor rapport Technische Bedrijfskunde.
- **Vester Knevelbaart. Canals versus Roads** Performance for transportation from a hub to the city centre of Groningen. Bachelor rapport Technische Bedrijfskunde.
- **Rick Stratingh. Off the grid; no more natural gas in Oostwold;** Honours Deepening project.
- **Lisette van Gijssel. Save the bees!** On the relative importance of diversity and abundance of flowers for attracting pollinators; Honours Deepening project.
- **Martijn Weemeijer. Paling in Friesland.** Master onderzoeksrapport Mariene Biologie.
- **Raveen R Johnson. Sustainability assessment of hand-cleaning systems in restrooms.** Master onderzoeksrapport Energy and Environmental Sciences.
- **Sterre Koops. A Green Campus:** Urban ecology, nature's effects on well-being, and how to implement this into a practical design. Master onderzoeksrapport Biologie.
- **Stella Ebbersmeyer, Claudia Fanelli, Anna-Lena Hasselder, Debby Withag. The PET Bottle Problem – Best Possible Solution at Source.** Closing the loop by recycling a Bio-Sustainable Bottle. Bachelor rapport verbredende module Garbage Patchwork, Honours College.
- **Maria Baumann, Lieke van Iersel, Bertien Martens, Chadia Moudhi, Leonie Smit. Tackling the PET bottle waste problem.** Bachelor rapport verbredende module Garbage Patchwork, Honours College.
- **Pablo Aguirre Broca, Steffen Hombach, Franz Regnath, Joppe Vodegel. Garbage patchwork: solving the environmental problem of small PET water bottles.** Bachelor rapport verbredende module Garbage Patchwork, Honours College.

• **Hilde Marije de Jong, Reint van Klinken, Chiara Magrelli, Liesbeth Peterson. The problem of the PET bottle.** Bachelor rapport verbredende module Garbage Patchwork, Honours College.

• **Sandra van der Werf. "Prioritering ziektebeelden bij chronisch zieke ouderen".** Master adviesrapport Science Business & Policy.

• **Annemieke de Haan. Toepassing van nieuwe functionaliteiten in Mobiléa ter ondersteuning van de professionele zorgverlening voor ouderen met dementie.** Master adviesrapport Science Business & Policy.

• **Lauren Wesselink. Maak de gezonde keuze de makkelijke keuze.** Implementatieadvies voor de 'ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas' in de gemeente Emmen. Master adviesrapport Science Business & Policy.

• **Nina Fieten. Natura 2000: kansen voor een betere bescherming van de onderwaternaatuur in de Nederlandse Waddenzee.** Master adviesrapport Science Business & Policy.

Nina onderzoekt het Europees beleid rondom de bescherming van de onderwaternaatuur in de Waddenzee. Dit rammelt, concludeert Nina. 'Je gaat er vanuit dat natuurbeleid voor de natuur is, maar dat is blijkbaar niet zo. Hier moeten we echt iets aan doen.'

• **Jesper Bosma. The potential of video care in the healthcare sector.** Master adviesrapport Science Business & Policy.

• **Vera Snippen. Een nieuwe markt voor KNN Bioplastic;** Marktonderzoek naar nieuwe toepassingen voor biodegradeerbare schuimen. Master adviesrapport Science Business & Policy.

• **Adriaan Eldering. Lifelines' Lifeline.** Different factors that influence the selection procedure of methods for the 3rd assessment of Lifelines. Master adviesrapport Science Business & Policy.

• **Martijn Weemeijer. Ecological Analysis of Waters in Hunze & Aa for the Water Framework Directive.** Master adviesrapport Science Business & Policy.

• **Chris Karampelas, Cristel Pater, Eleanor Greenway, Marco Wirthlin, Tetske Dijkstra, Thom Weitenberg. Generating early revenue.** Master rapport Science and Business.

• **Marie-Louise Hoffman, Huatian Lu, Daan van Oldeniel, Marcel Roux, Laura Verweij, Thom Weitenberg, Thomas Wiersma. Lung cancer screening: Implementation in the Netherlands.** Masterrapport Science and Policy.

• **Tigran Airapetian, Eleanor Greenway, Circe van**

der Heide, Richard Kommers, Koen Meijer, Fred die Snackers, Rosaline de Vetten. Excelerated realization of the Natuurnetwerk Nederland. Masterrapport Science and Policy.

Presentaties

• **Linde Wieringa, Sterre Kruize, Pascale Algra en Marlin Leemhuis. Raften op de Pacific, transoceanische verspreiding.** Eerstejaars Biologie/Life Science and Technology, 26 januari 2018.

• **Cas Last, Richard Bosma, Niels Hoogenberg, Rozemarijn de Wit. Wildplukken, wild van of wild tegen.** Eerstejaars Biologie/Life Science and Technology, 26 januari 2018.

• **Hilbert de Groot, Jasper ten Haken, Iris Lokhorst, Martin Westerbroek. Bad vibrations, effecten van onderwatergeluid.** Eerstejaars Biologie/Life Science and Technology, 26 januari 2018.

• **Laura Arends, Marloes Groenhagen, Wiro Gruijters, Elna Mindermann, Denise Roffel, Rob van Zoelen. Zernike Spreekt.** Symposium Future Planet Innovations & verslag, 29 januari 2018.

• **Thomas Haitsma, Bas Jonkman, Welmoed Mollema, Pascal Mulder, Roel Steggink, Mathijs Veen. Innovaties in de regionale houtketen.** Symposium Future Planet Innovations & verslag, 29 januari 2018.

• **Kim Kiekebos. Do we need seal rehabilitation?** Master colloquium Mariene Biologie, 12 maart 2018.

• **Wouter Muizelaar. Salmon farming:** The potential benefits of producing a marine species on land. Master colloquium Mariene Biologie, 27 augustus 2018.

• **Sterre Koops. A green campus:** Implementation of ecologically beneficial green in the urban development plan for the Zernike Campus Groningen. Masteronderzoek Biologie eindpresentatie, 17 december 2018.

— **FEB for business** —

Student Consultancy

Studenten van alle masters en derdejaars bachelor werken in multidisciplinaire teams aan de vraagstukken van organisaties uit het Noorden van Nederland. Er doen zowel Nederlandse als internationale studenten aan mee. De student consultancy is ingebed in het curriculum, studenten krijgen er 5 studiepunten voor en werken in groepen van vier. Een project duurt 10 weken, er zijn startmomenten begin september, half november, begin februari en half april. De volgende organisaties namen deel in 2018:

• **Blok 2.1**
Preadyz, Faculty Behavioural & Social Sciences (ambulatorium), 't Web, Technologies Added, Sustainer, Hoomark, Drentea, Gallagher Eu-

rope, Vredeveld Logistics, Redbag Europe.

• **Blok 2.2**

Wildeman Logistics, Drys, Resato, Economic Board Groningen, HiHaHo, Aardse Orchids, Dairynextkl ben Drents ondernemer.

• **Blok 1.1**

Holland Trading Group, Tizin, Preadyz, Oosterhof Holman, Medisch Centrum Leeuwarden, Bollegraaf.

• **Blok 1.2**

Green Office, Global Textware, Baas BV/Sinuss, Ocean Grazer, Spits Oosterwolde, Frank, HiHaHo, Stichting Pinksterfeesten, Resato.

Learning Communities

In Learning Communities werken studenten van alle studie jaren aan projecten rond actuele thema's, met de looptijd van een semester. Vaak brengen externe organisaties casussen in. De docenten nomineren zelf de thema's, voor studenten is het een extra-curriculaire activiteit waarmee ze relevante ervaring opdoen en een certificaat verdienen. Er doen gemiddeld zo'n 10 studenten mee aan elke Learning Community.

2e semester 2017-2018

• Mergers & Acquisitions, Big Data, Sustainable City Logistics, PI Auctions in Computational Terms, New Business Development in Africa, Working with Agile Project Management Tools, Profits and Groninger Earthquakes: a Business Case on Social Impact, Life Cycle Theory in Practice: Creative Ways to Remain Successful, Entrepreneurship Strategy: Getting Real about Options, Programming in Policy Research at De Nederlandsche Bank, Integrated Reporting in SMEs.

1e semester 2018-2019

• Block Chain, New Business Developments in Africa, Basis Programming in Python, Energy Transition, Insight in the International North: Digital Mapping, Integrated Reporting for SMEs, International Negotiations, Lean Six Sigma, Sustainable City Logistics, Women in Business: Creating Gender Equality at Work.

— Geneeskunde & Volksgezondheid —

Masterthesis

• **Vincent Eijkelenkamp. Interplaying mechanisms in the implementation of Dementia Care Mapping for delivering Person-centered Care to older adults in nursing home settings.** Change Management, Faculteit Economie en Bedrijfskunde, Rijksuniversiteit Groningen. (maart 2018)

• **Marjolein Drenth. De rol van de eigen-effectiviteitsverwachting bij arbeidsparticipatie van mensen met ASS.** Ervaringen van mensen

met autisme met opleiding en werk. Klinische Psychologie, Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen. (juli 2018)

• **Simone Renée Theunissen. De invloed van de betrokkenen rondom een persoon met een autisme spectrum stoornis en een verstandelijke beperking op de prikkelverwerkingsproblemen.** Klinische Psychologie, Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen. (juli 2018)

• **Yvonne Alards. De rol van het sociale steunsysteem bij arbeidsparticipatie onder jongeren met een autismespectrumstoornis.** Klinische Psychologie, Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen. (september 2018)

• **Anna Bakker. De kracht van de algemene voorziening.** Een kwalitatief onderzoek naar de sociale samenhang binnen twee algemene voorzieningen in de stad Groningen. Sociologie, Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen. (sept. 2018)

Honours College, Leadership Lab

• **Joren Tijmens, Charlotte Korten. 'Leadership: making the difference'.** Jong en oud wonen samen, Een eerste inventarisatie van intergenerationeel wonen in Europa, Nederland en Groningen: wat gebeurt er al en wat zijn mogelijkheden? Leadership Lab, Honours College, Rijksuniversiteit Groningen. (mei 2018)

• **Kim Tiemessen, Nynke Buwalda, Sjoukje Reijenga, Vivan Fafé. Integratie en participatie van jongvolwassenen met psychische problemen** (Wat zijn succes- en risicofactoren die jongvolwassenen ervaren als ze op zoek zijn naar zinvolle dagbesteding?) Leadership Lab, Honours College, Rijksuniversiteit Groningen. (mei 2018)

Artikelen

• **K. Veldman, R. van de Graaf, J. Bron, J. Tuinstra. Waarom zouden medewerkers in de verslavingszorg moeten stoppen met roken en wat houdt hen tegen?** Een pilotstudie naar barrières die een rol spelen bij het stoppen met roken van medewerkers van Verslavingszorg Noord Nederland vanuit het perspectief van rokende en niet-rokende medewerkers. Tijdschrift voor Gezondheidswetenschappen, 2018, 96: 200-207 <https://link.springer.com/article/10.1007%2F152508-018-0160-z>

Presentaties

• **Zinzi Pardoel, Nienke Riemersma, Jolanda Tuinstra. Project 'Eigen regie en Participatie' Vrouwengroep Hestia Enkele eerste resultaten.** Presentatie tijdens mini-symposium. (21 januari 2018)

• **Joren Tijmens, Charlotte Korten. Jong en oud wonen samen.** Presentatie bij projectgroep. (7 mei 2018)

• **J. Tuinstra, M. van der Kleij, E. Norden, Z. Pardoel, N. Riemersma, M. Wolynski. Increasing positive health and participation of a group of multicultural women in Groningen, the Netherlands: an example of an enriching collaborative project.** Enriching Science and Community Engagement, Living Knowledge Conference, Budapest, 30 May – 1 June 2018

• **K. Veldman, M. Oostland. Loneliness and social network among elderly people living in an area of population decline in the Netherlands.** Enriching Science and Community Engagement, Living Knowledge Conference, Budapest, 30 May – 1 June 2018

• **A. Bakker. De kracht van de algemene voorziening.** Presentaties bij Kringloop Plus, Wiershoeck en Humanitas. (okt. – nov. 2018)

Spin-off van eerdere masterthesis

• 8 februari 2018. **Nieuwsbericht op de RuG-website:** <https://www.rug.nl/news/2018/02/inwoners-veenkolonien-met-lage-sociaaleconomische-achtergrond-raadplegen-vaker-huisarts> Inwoners Veenkoloniën met lage sociaaleconomische achtergrond raadplegen vaker huisarts

• 8 februari 2018. **Nieuwsbericht in het Dagblad van het Noorden:** <https://www.dvhn.nl/groningen/Arme-Veenkoloniaal-zit-vaker-bij-huisarts-22893924.html> 'Arme' Veenkoloniaal zit vaker bij huisarts

• 8 februari 2018. **Nieuwsbericht bij RtvNoord:** <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/190100/Lage-sociaaleconomische-status-verhoogt-aantal-doktersbezoeken> Lage sociaaleconomische status verhoogt aantal doktersbezoeken

— Green Office —

Onderzoeken

• **V. Schroder, Green Mind Award.** (februari 2018)

• **A.I. ten Broeke, Advise on methods to reduce and compensate CO2 emission of RUG staff commuting and RUG flight travel under 700 kilometers.** (juli 2018)

• **B. Alewijnse, Carbon reduction and compensation for employee flight travel at the University of Groningen.** (juni 2018) Meerdere adviesrapporten via Designing Interventions van E. van der Werf, met advies over Meatless Monday implementeren en over het verbeteren van Sustainability Ambassadors

Projecten

- **Workshop Insecten**
17 januari
- **Duurzaamheidsdebat**
23 februari
- **Staff week duurzaamheid**
9 t/m 13 april
- **Lunchwandeling** -april
- **Plasticvrije week**
28 mei t/m 1 juni
- **Green Shipping** contest
- **Summerschool Climate for Change**
7 t/m 14 juli
- **KEI-week** -13 t/m 17 augustus
- **Fietsweek**
- **Startbijeenkomst ambassadeurs** -
8 oktober
- **Lunchwandeling najaar**
16 oktober
- **Workshop voedsel week van de gezondheid** - 10 oktober
- **Duurzame kerstborrel** - 18 december

— Onderwijs —

Externe publicaties

- *Leidmeijer, D.F.M. Denise, Overcoming language barriers in day care.* (mei 2018)
- *Hager, W.G.G. Wilske, Van rommelokaal naar parel.* (december 2018)

Presentaties/ evenementen

- 31/01/18 *Denise Presentatie Forum Master Onderwijskunde*
- 26/03/18 *Denise rondetafelgesprek bij Kenniscafé* (Openbare Onderwijsgroep Groningen): kennismaken en kennis delen
- 12/04/18 *Denise deelnemer Dag van Participatief Actieonderzoek*
- Juni 2018 *Denise deelnemer Summer School* (incl. posterpresentatie) + Living Knowledge Conference in Budapest
- 05/11/18 *Denise rondetafelgesprek bij Kenniscafé* (Openbare Onderwijsgroep Groningen): kennismaken en kennis delen

— Kenniscentrum Filosofie —

Publiekspublicaties

- *Stahl, T. (2018). Why politics needs hope (but no longer inspires it).* Aeon Magazine.

Publicaties

- **Filosofieleeswijzers voor Stichting Senia Onderwijs**

Presentaties

- *Daan Evers, 'De Objectiviteit van Schoonheid',* Philos Café, Groningen (april 2018)
- *Leah Henderson, 'Trust in Experts',* Felix en Sofie Philosophical Café, Amsterdam (jan. 2018)
- *Charlotte Knowles, 'The (Illusory) Power of the Social World',* Nacht van de Filosofie, Groningen (april 2018)
- *Emar Maier, 'Leugens, verhalen en filosofie',* Kinderuniversiteit, Groningen (maart 2018)
- *Jan-Willem Romeijn, 'De waarde van meervouw',* lezing voor gerechtshof, Amsterdam (juni 2018)

— Taal, Cultuur en Communicatie —

Publicaties

- *J. Mager. Ben jij anders?* Een onderzoek naar het beeld van 'de ander' in kinderboeken uit de periode 1945-1970. Masterscriptie Neerlandistiek, feb. 2018.
- *M. Bakker. Zeehelden in de historische jeugdboeken van Pieter Louwerse.* Ma-scriptie Neerlandistiek, april 2018.
- *J. van der Mark, "...want dieren zijn precies als mensen":* Over de vermenschelijking van dierpersonages in moderne Reynaertbewerkingen voor kinderen. Ba-scriptie Nederlandse taal en cultuur, juni 2018.

Harm Post, oud-directeur van Groningen Seaports en zelf kinderboekenschrijver, neemt de eerste versie van de zogenaamde BoekenLoper in ontvangst. Het is een resultaat van onderzoek door studenten Nederlands voor het Kinderboekenhuis in Winsum.

- *M. Assen, R. Busstra. Learn a language, live longer?* MA-scriptie Applied Linguistics, juli 2018 Science Shop, University of Groningen.
- *E. van den Boom, L. Curtin S. Hermans, S.*

Huizinga, M. Jonink, C. Korten, K. Kugler, L. van Leeuwen, J. Mooij, F. Nagelhout, T. Neplenbroek, P. Oevering, M. Poort, G.J. Roskammer R. Scheltinga, S. Werner en M. Zwart, **16 leeswijzers voor Senia**, Nederlands (9), Engels (4) en Duits (3), aug. 2018.

• *M. Bakker, J. Mager, J. van der Mark, S. Visser, V. Hazelhoff. Studenten halen de pareltjes van de planken.* Artikel in Berichten van Moeder de Gans, 20(2), 5-6, sep. 2018.

• *V. Hazelhoff, M. Wieske. Op zoek naar het verdwenen Thesinger Klooster.* Artikel in Archeologie in Nederland, 2(4), p. 46-47, sep 2018.

• *J. van der Boom. Assessing versus Achieving: if you think you can('t), can('t) you do it?* Ma-scriptie ReMa Linguistics, nov. 2018.

Presentaties

Studenten CIW, **Eindpresentaties Dokterszorg, in kader van het college Diagnose en Advisering**, 16 januari 2018

• *V. Hazelhoff. Exploring 'Expose -a-thons'.* Posterpresentatie op de Living Knowledge Summer School 2018, Boedapest, Hongarije, 29 mei 2018.

Vincent Hazelhoff en Karin de Boer in actie tijdens een van de gezamenlijke workshops tijdens het Living Knowledge Congres in Budapest. Congresdeelnemers uit de hele wereld leerden de Nederlandse zin: 'In 2020 organiseren de wetenschapswinkels in Groningen het congres. Ik kijk er naar uit!'

• *S. Berghuis, A. Post. A mouth full of Dutch: Syrian refugees learning Dutch.* Posterpresentatie op de Living Knowledge Conference, Boedapest, Hongarije, 30 mei 2018.

• *B. Martens. Workshop Hana El Sakran met Syrisch koor New Life,* Korendag ZingZing, 17 juni 2018

• *S. Visser. A Science Shop in Groningen,* Online presentatie op conferentie Scishops, Madrid, 17 juli 2018

• *S. Visser. Choosing a project in the Career minor,* Presentatie in Career minor, 11 sep 2018

• *V. Hazelhoff, S. Visser, Wetenschap in praktijk,* Presentatie wetenschapswinkel in college Vertaalwetenschap, 16 okt 2018

Zullen we

kennis

maken?

